

Senerin vakiokorvaus -työryhmä

Vakiokorvaukset - sovellusohje

1.1.2004

Sisällysluettelo

0.	Tiivistelmä	3
1.	Johdanto	5
2.	Suosituksen tavoitteet	6
2.1	Lainmuutoksen tavoitteet	6
2.2	Suosituksen tavoitteet	6
3.	Vakiokorvausmenettelyä koskevat säädökset ja yleiset periaatteet	8
4.	Virhe, vakiokorvaus ja vahingonkorvaus	8
4.1	Vakiokorvaus vai hinnanalennus virheen perusteella	8
4.2	Eroavuudet virheen ja vakiokorvauslainsäädännön tulkinnoissa	9
4.2.1	<i>Pakottavuus</i>	9
4.2.2	<i>Olosuhdetekijät</i>	10
4.2.3	<i>Kanta- ja alueverkosta aiheutuvat keskeytykset</i>	10
4.2.4	<i>Ulkopuolisten ja asiakkaiden aiheuttamat viat</i>	10
5.	Vakiokorvauksiin johtavat keskeytykset	11
5.1	Yleistä	11
5.2	Vaikutusalue laaja	11
5.3	Vaikutusalue johtolähtökohtainen	11
5.4	Vaikutusalue muuntamotasolla	12
6.	Vikojen korjaaminen	12
6.1	Asiakkaiden priorisointi korjaustoiminnassa	12
6.2	Verkonrakennusyritysten tarjoamat mahdollisuudet	13
7.	Vakiokorvausvelvollisuuden todentaminen	14
7.1	Keskeytysajan määrittäminen	14
7.2	Keskeytysajan määrittäminen jos sähköt välillä päällä	14
7.3	1- ja 2-vaiheinen vika	15
8.	Vakiokorvausten maksaminen	15
8.1	Millä perusteella vakiokorvaus maksetaan	15
8.2	Miten vakiokorvaus maksetaan	16
8.3	Miten vakiokorvaus lasketaan	16
8.4	Kenelle korvaus maksetaan	17
9.	Vakiokorvausten maksamiseen varautuminen	18
9.1	Yleistä	18
9.2	Vakuuttaminen	19
9.3	Vakiokorvausrahasto	20
9.4	Varautuminen verkkopalvelumaksuissa	21
9.5	Työryhmän suositus	21
10.	Vakiokorvallisuuksivapautuminen	22
10.1	Yleistä	22
10.2	Jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevat ns. force majeure-tilanteet	23
10.3	Korjaustöiden viivästyminen vaarallisten työolosuhteiden takia	23
10.4	Kanta- tai alueverkosta aiheutuva keskeytys	24
10.5	Ulkopuolisten toimenpiteistä tai asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys	24
10.6	Työryhmän suositus	26
11.	Kehitystarpeet	27
11.1	Yleistä	27
11.2	Verkon rakenteellinen kehittäminen	27
11.3	Keskeytystilanteisiin varautuminen	28
11.4	Keskeytysten havaitseminen ja todentaminen	28
11.5	Vakiokorvausten maksaminen	29
11.6	Varautuminen vakiokorvausten maksamiseen	29
12.	Yhteenveto työryhmän suosituksista	30
12.1	Yleistä	30
12.2	Vakiokorvausvelvollisuuden todentaminen	30
12.3	Vakiokorvausten maksaminen	31
12.4	Vakiokorvausten maksamiseen varautuminen	31
12.5	Vakiokorvallisuuksivapautuminen	32
12.6	Kehitystarpeet	33
LIITE 1: VAKIOKORVAUSMENETTELYÄ KOSKEVAT SÄÄDÖKSET JA YLEISET PERIAATTEET		34
LIITE 2: VIRHE, VAKIOKORVAUS JA VAHINGONKORVAUS		41

0. Tiivistelmä

Vakiokorvausmenettelyä koskeva sähkömarkkinalain muutos tuli voimaan 1.9.2003. Vakiokorvausmenettely tarkoittaa, että jakeluverkonhaltija maksaa sähkönkäyttäjälle korvauksen yli 12 tuntia kestävästä sähkönkäyttömahdollisuuden puuttumisesta riippumatta siitä, onko keskeytyksestä aiheutunut asiakkaalle haittaa vai ei. Senerin verkkovaliokunta päätti marraskuussa 2002 perustaa työryhmän miettimään, miten verkonhaltijat voivat varautua vakiokorvausjärjestelmään.

Vakiokorvaus täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Työryhmän raportissa on keskitytty vakiokorvauksiin. Virheen osalta raportissa on selvitetty virheen ja vakiokorvauksen rajapintaa sekä erityisesti sitä, miten uusi vakiokorvausmenettely suhtautuu hinnanalennukseen ja virheen perusteella maksettavaan vahingonkorvauksen. Raportissa on kuvattu virheen ja vakiokorvauslainsäädännön tulkinnossa esiintyviä eroja. Muilta osin virheeseen liittyvien kysymysten käsittely on jätetty vähemmälle, ja työryhmä esittää, että tarkastelua tulisi jatkaa uudessa työryhmässä.

Varautumisvaihtoehtojen osalta raportissa on esitetty vaihtoehtoiset varautumismallit. Työryhmä on päätenyt näkemykseen, jonka mukaan vartenotettavimmat vaihtoehdot jatkokeskustelujen pohjaksi olisivat yritysten yhteinen vakiokorvausrahasto ja korvausten kattaminen verkkopalvelumaksuilla. Rahastomalliin sisältyy kuitenkin monia avoimia kysymyksiä, joiden selvittäminen ei ollut mahdollista tämän työryhmän puitteissa. Työryhmä esittää, että rahastovaihtoehdon syvällisempi selvittäminen annetaan uuden jatkotyöryhmän tehtäväksi.

Vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma. Edellisen perusteella työryhmä toteaa, että kanta- ja alueverkosta aiheutuva keskeytys tai häiriö vapauttaa jakeluverkonhaltijan vakiokorvausvastuusta. Asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys vapauttaa verkonhaltijan vakiokorvausvastuusta paitsi ao. sähkökäyttäjän myös kaikkien muiden keskeytyksen vaikutuspiirissä olevien sähkönkäyttäjien osalta. Myös muiden ulkopuolisten, esimerkiksi kaivu-urakoitsijoiden aiheuttamat keskeytykset jäävät lain mukaan verkonhaltijan vakiokorvausvastuun ulkopuolelle.

Verkonhaltijan korvausvastuu rajoittuu liittämiskohtaan ja se määräytyy yksiselitteisesti verkkosopimuksen tai siihen rinnastettavan kokonaistoimitussopimuksen perusteella. Vakiokorvaus maksetaan siten vain sellaisille asiakkaille, jotka ovat vakiokorvaukseen oikeuttavan keskeytyksen aikana olleet suorassa sopimussuhteessa verkonhaltijaan.

Työryhmä ehdottaa, että keskeytysten todentaminen tulisi perustua ensisijaisesti verko- ja asiakastietojärjestelmiin. Alkuvaiheessa riittää, että tässä keskitytään 20 kV verkon tasolle. Pj-verkon vioissa voidaan turvautua asiakkaan ilmoituksiin.

Jotta vakiokorvauksen hakeminen ja maksaminen olisi riittävän yksinkertaista, verkonhaltijoiden tulisi laatia sähköinen hakukaavake, joka olisi haettavissa verkonhaltijan WWW-sivuilta.

Lakiin sisältyvän siirtymäkauden kuluessa verkonhaltijoiden tulisi pyrkiä luomaan järjestelmä, jonka avulla korvausten maksaminen tapahtuisi automaattisesti. Tämä parantaa asiakkaiden luottamusta verkonhaltijaan ja vähentää oleellisesti vakiokorvausten maksamisesta aiheutuvaa työmäärää. Automaattinen maksaminen mahdollistaa myös vakiokorvauksen ”maksamisen” hyvityksenä seuraavassa laskussa.

Lain perustelujen mukaan vakiokorvaus lasketaan suhteellisina osuuksina kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta verollisesta verkkopalvelumaksusta. Työryhmä katsoo, että vuotuista verkkopalvelumaksua määritettäessä lähtökohtana ovat ao. vuotta koskeva kulutusarvio ja keskeytysajankohtana voimassa ollut tariffi.

Raportin lopussa kerrotaan, miten verkonhaltija voi ottaa vakiokorvausmenettelyn huomioon omaa toimintaa kehittäessään. Lakiin liittyy kahden vuoden siirtymäkausi, jonka aikana verkonhaltijat voivat parantaa organisaationsa toimintaa ja verkkonsa kuntoa sekä vähentää verkkopalveluiden keskeytymisistä aiheutuvia toiminnallisia riskejään.

Työryhmän näkemyksen mukaan keskeytysten määrään ja pituuteen voidaan vaikuttaa ensisijaisesti oikeilla verkkoon tehtävillä investoinneilla. Työryhmä suosittelee, että verkon kehittämissuunnitelmien laatiminen käynnistettäisiin heti, mikäli näin ei ole jo tehty. Jakeluverkonhaltijalla tulisi lisäksi olla ajan tasalla oleva varautumissuunnitelma häiriötilanteiden varalle. Varautumissuunnitelman pohjana voisi olla Senerin verkostosuositus YA 7:02 ”Sähköverkkoyhtiön toiminta suurhäiriössä”.

Vakiokorvausjärjestelmän käyttöönotto edellyttää merkittäviä muutoksia verkko- ja asiakastietojärjestelmiin. Tämä on otettava huomioon järjestelmiä uusittaessa ja kehitettäessä.

1. Johdanto

Eduskunta hyväksyi 17.2.2003 sähkömarkkinalain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 218/2002). Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta tuli voimaan 1.9.2003. Lainmuutokseen sisältyy mm. sähkökatkosten vakiokorvausmenettelyä koskeva pykälä. Vakiokorvausmenettely tarkoittaa, että jakeluverkonhaltija maksaa sähkökäyttäjälle korvauksen yli 12 tuntia kestävästä sähkökäyttömahdollisuuden puuttumisesta keskeytysajan pituuden ja asiakkaan vuosittaisen verkkopalvelumaksun suuruuden perusteella riippumatta siitä, onko keskeytyksestä aiheutunut asiakkaalle haittaa vai ei, ja onko verkonhaltija omalla toiminnallaan vaikuttanut keskeytyksen syntymiseen.

Senerin verkkovaliokunta päätti marraskuussa 2002 perustaa asian jatkokehittelyä varten työryhmän. Työryhmän tehtäväksi annettiin miettiä, miten verkonhaltijat voivat varautua 1.9.2003 käyttöön otettavaan vakiokorvausjärjestelmään. Työryhmän tehtävänä oli erityisesti selvittää, miten verkonhaltijat voivat ennalta varautua mahdollisten korvausten maksamiseen. Lisäksi työryhmän tuli miettiä, mitä menettely edellyttää esimerkiksi verkkotieto- tai asiakastietojärjestelmiltä. Vaikka Eduskunnan talousvaliokunta ottikin kantaa verkonhaltijan korvausvastuuseen, työryhmän tuli myös selvittää, missä tilanteissa verkonhaltija voi vapautua korvausvelvollisuudesta. Vakiokorvausmenettelyn lisäksi työryhmän tuli kiinnittää huomiota sähkömarkkinalaissa mainitun virheen sekä sitä vastaavan hinnanalennuksen määrittelyyn. Tässä tuli tarkastella erityisesti sitä, miten uusi vakiokorvausmenettely suhtautuu hinnanalennukseen ja virheen perusteella maksettavaan vahingonkorvauksen.

Sen sijaan työryhmän tehtävänä ei ollut arvioida, millä eri keinoin yritykset voisivat lyhentää keskeytysaikoja esimerkiksi etukäteissuunnittelulla. Tässä yhteydessä työryhmä viittaa Senerin verkostosuosituksen ”Sähköverkkoyhtiön toiminta suurhäiriöissä”.

Hallituksen esityksen lisäksi työryhmän työn taustalla olivat KTM:n selvitysmiehen Jarl Forsténin raportti ”Sähköntoimitusvarmuuden parantaminen” ja KTM:n työryhmämietintö ”Sähkökatkosten vakiokorvaukset”.

Työryhmän nimeksi sovittiin Vakiokorvaus –työryhmä. Työryhmän puheenjohtajaksi valittiin Tapani Liuhala Vattenfall Verko Oy:stä ja sihteeriksi Kenneth Hänninen Seneristä. Työryhmän jäseniksi kutsuttiin Matti Ryhänen Atro Oyj:stä, Kimmo Vainiola Espoon Sähkö Oyj:stä, Olli Eskola Keravan Energia Oy:stä, Markku Pouttu Koillis-Satakunnan Sähkö Oy:stä ja Elina Mäenpää Seneristä.

Työryhmä kuuli työssään seuraavia tahoja:

1. Kuluttajavirasto
2. Energiamarkkinavirasto
3. KPMG Wideri Oy Ab
4. Verkonrakennusyhtiöt (Eltel Networks Oy, Empower Oy, Suur-Savon Sähkötyö Oy, Enerke Oy ja Voimatel Oy)
5. Tietojärjestelmätoimittajat (Tekla Oyj, Novo Oyj, TietoEnator Oyj)
6. Vakuutusyhtiöt (IF-Vahinkovakuutusyhtiöt Oy)

Työryhmän suosituksen luonnos valmistui elokuun lopussa, jonka jälkeen se lähetettiin verkonhaltijoille kommentoitavaksi. Asiaa on käsitelty lisäksi useissa koulutusilaisuuksissa. Vakiokorvausmenettelystä saatiin ensimmäiset kokemukset syyskuussa, jolloin suositusta sovellettiin ensimmäisen kerran vakiokorvausperusteita arvioitaessa. Syyskuun 23. päivän myrkyä seurauksena vakiokorvauksia maksettiin lähes 15.000 asiakkaalle yhteensä 570 000 €. Luonnosta on muokattu verkonhaltijoilta saadun palautteen perusteella.

Energiamarkkinavirasto on kommentoinut suositusluonnosta 28.10.2003 päivätyssä kirjeessään, jossa se toteaa pitävänsä suositusta lain sisältöä selkeyttävänä ja katsoo, että siinä esitetyt tavoitteet ja konkreettiset menettelysuositukset ovat pääpiirteissään kannatettavia. EMV toteaa lopuksi, että se pitää suosituksen mahdollisimman laajaa soveltamista hyvänä, koska se yhtenäistää eri verkonhaltijoiden käytäntöjä vakiokorvauskysymyksissä ja selkeyttää näin osaltaan sähkömarkkinoiden sopimuksiin liittyviä asioita.

2. Suosituksen tavoitteet

2.1 Lainmuutoksen tavoitteet

Vakiokorvauksia koskevan lainmuutoksen tavoitteena on ensinnäkin parantaa sähkökäyttäjien oikeusasemaa sähkön toimituksen keskeytystilanteissa, koska nykyinen sähkötoimituksen virheeseen perustuva korvausjärjestelmä ei KTM:n työryhmän mielestä ole pystynyt riittävästi täyttämään siihen asetettuja odotuksia sähkön toimituksen keskeytysten haittojen hyvittämisiksi sähkökäyttäjille. Lainmuutoksella pyritään myös parantamaan sähkökäyttäjien mahdollisuuksia saada korvaus sääolosuhteiden aiheuttamista pitkäaikaisista verkkopalvelun keskeytymisistä.

Toisaalta lainmuutoksen keskeisenä tavoitteena on myös sähköjakelun toimitusvarmuuden parantaminen. Täysin keskeytymättömän sähköjakelun turvaaminen ei ole mahdollista, mutta vakiokorvausmenettelyn avulla pyritään vaikuttamaan jakeluverkonhaltijoiden toimintaan ohjaamalla heitä ehkäisemään sähkötoimituksen keskeytysten syntymistä sekä korjaamaan keskeytystilanteissa mahdollisimman pikaisesti keskeytyksen aiheuttaneet vauriot. Lainmuutoksella pyritään hallituksen esityksen mukaan vaikuttamaan erityisesti sääolosuhteiden aiheuttamien keskeytysten väheneeseen sekä sääolosuhteista johtuvien keskeytysaikojen lyhenemiseen.

2.2 Suosituksen tavoitteet

Pitkät yli 12 h kestävät keskeytykset ovat Suomessa harvinaisia ja niiden taustalla on aina poikkeuksellisen voimakas myrsky tai lumimyrsky. Syksyllä 2001 ja kesällä 2002 vallinneet myrskyt olivat voimakkuuksiltaan ja vaikutuksiltaan Suomen oloissa todella poikkeuksellisia. Myrskyjä voidaan verrata Mauri- ja Manta-myrskyihin 1970- ja 1980-luvuilla. Tällä välillä ei yhtä voimakkaita ja laajoja myrskyjä ole Suomessa koettu.

Myrskyjen aiheuttamien vikojen ja siten keskeytysten määrään ja pituuteen voidaan vaikuttaa oikeilla verkkoon tehtävillä investoinneilla. Keskeytysten kannalta maaka-

pelointi on avainasemassa. Myös ilmajohtojen sijoittamisella teiden varsille pienennetään vaurioitumisriskiä ja parannetaan käyttövarmuutta. Kohdistamalla vuosittaiset kunnossapitotoimenpiteet oikein ja tehokkaasti voidaan hidastaa verkon vanhenemista ja säilyttää nykyinen käyttövarmuustaso. Nykyaikaisella ja kattavalla kaukokäyttöjärjestelmässä nopeutetaan korjaustoimintaa ja lyhennetään näin keskeytysaikoja.

Vaikka investoinneilla ja em. käyttö- ja kunnossapitotoimenpiteillä onkin suuri merkitys keskeytysten määrän ja pituuden ja siten maksettavien vakiokorvausten suuruuden kannalta, ei näitä käsitellä tässä työssä. Työn ulkopuolelle jäävät myös suurelta osin vian korjaamiseen ja näihin varautumiseen liittyvät toimenpiteet.

Työryhmä keskittyy työssään vakiokorvausmenettelyyn. Työryhmä arvioi ja antaa oman suosituksensa siitä, milloin ja missä tilanteessa vakiokorvauksia on maksettava, miten korvaukset tulisi maksaa ja miten niiden maksamiseen varaudutaan. Työryhmä korostaa kuitenkin, että lainmuutoksen keskeisenä tavoitteena tulisi olla sähkönjakelun toimitusvarmuuden parantaminen, ei niinkään vakiokorvausten maksaminen.

Koska vakiokorvausmenettely lain perustelujen mukaan täydentää sähkötoimituksen virheeseen perustuvaa hinnanalennusta ja vahingonkorvausta koskevia säännöksiä, työryhmä arvioi lisäksi hinnanalennukseen ja vahingonkorvaukseen liittyviä kysymyksiä. Tässä keskitytään arvioimaan, miten virheeseen perustuva hinnanalennus suhtautuu vakiokorvaukseen. Lisäksi tavoitteena on selvittää, miten virhettä koskeva lainsäädäntö poikkeaa vakiokorvauksesta. Tässä yhteydessä viitataan lisäksi Energiamarkkinaviraston Tampereen teknisellä yliopistolla teettämään selvitykseen, joka valmistui kesällä 2003.

Työn keskeisenä tavoitteena on luoda yhteisesti hyväksyttävät pelisäännöt, joiden avulla verkonhaltijat voivat kehittää riittävän yhdenmukaisen korvauskäytännön. Lisäksi työn tavoitteena on selvittää millä tavoin verkonhaltija voi varautua mahdollisten vakiokorvausten maksamiseen.

Työn tavoitteena on antaa vastaus erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- Miten vakiokorvaus maksetaan asiakkaille (tekninen toteutus)?
- Miten keskeytyksen pituus lasketaan?
- Miten korvausten maksamiseen varaudutaan (taloudellinen varautuminen)?
- Missä tilanteessa verkonhaltija voi vapautua korvausvastuusta (force majeure)?

3. Vakiokorvausmenettelyä koskevat säädökset ja yleiset periaatteet

Eduskunta hyväksyi 17.2.2003 sähkömarkkinalain muuttamista koskevan hallituksen esityksen. Sähkömarkkinalain muuttamista koskeva laki tuli voimaan 1.9.2003. Tämän jälkeen sähkönkäyttäjällä on oikeus verkkopalvelun yhtäjaksoisen keskeytymisen perusteella vakiokorvaukseen. Vakiokorvauksen määrä on sähkönkäyttäjän vuotuisesta verkkopalvelumaksusta:

- 10 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 12 tuntia mutta vähemmän kuin 24 tuntia;
- 25 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 24 tuntia mutta vähemmän kuin 72 tuntia;
- 50 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 72 tuntia mutta vähemmän kuin 120 tuntia; sekä
- 100 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 120 tuntia.

Vakiokorvauksen enimmäismäärä verkkopalvelun keskeytymisen johdosta on kuitenkin 700 euroa sähkönkäyttäjää kohti. Vakiokorvauksen enimmäismäärää voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella rahanarvon muutosta vastaavasti. Lainmuutokseen sisältyvän siirtymäsäännöksen perusteella verkkopalvelun keskeytymisen johdosta maksettavan vakiokorvauksen enimmäismäärä on 350 euroa, jos vakiokorvauksen perustana oleva keskeytys on alkanut ennen kuin kaksi vuotta on kulunut lain voimaantulosta. Laissa todetaan edelleen, että mikäli verkkopalvelu on ollut keskeytyneenä tämän lain voimaan tullessa, katsotaan keskeytysajan alkaneen lain voimaantulohetkestä.

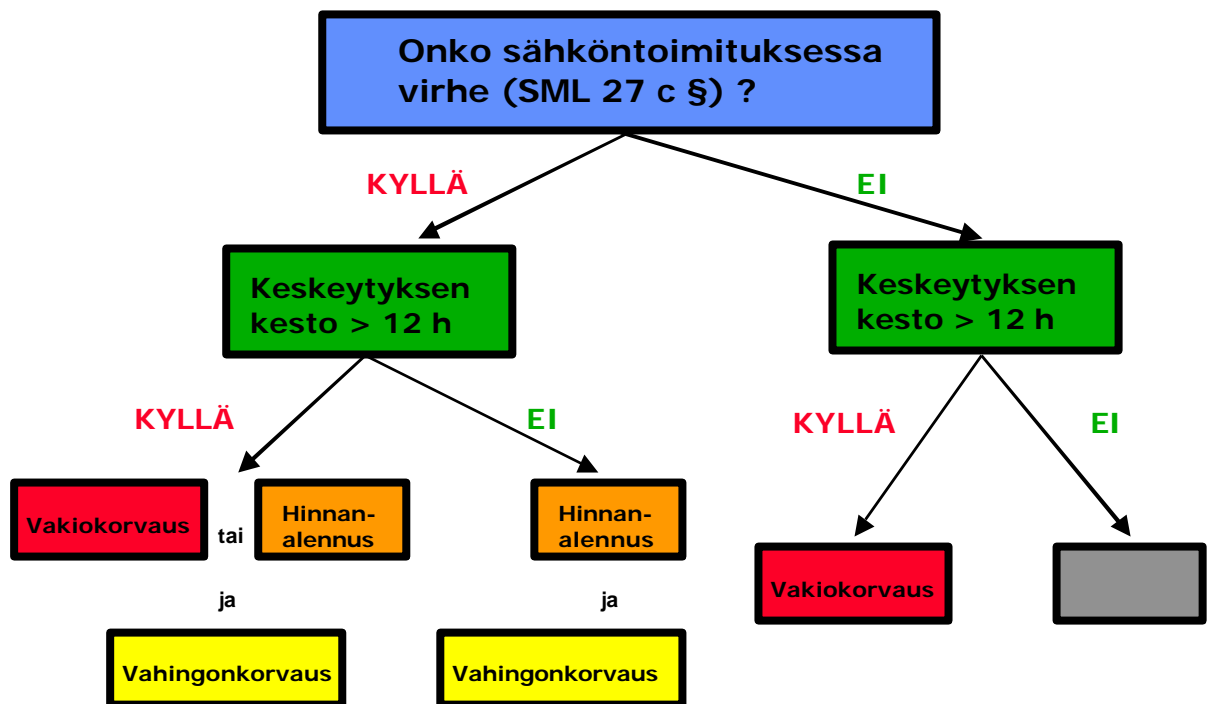
Vakiokorvausmenettelyyn liittyvää lainsäädäntöä on käsitelty tarkemmin tämän suosituksen liitteessä 1.

4. Virhe, vakiokorvaus ja vahingonkorvaus

4.1 Vakiokorvaus vai hinnanalennus virheen perusteella

Lain perustelujen mukaan vakiokorvaus täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Vakiokorvausta koskeva säännös ei muuta sähkömarkkinalain 27 c §:ään sisältyvää virheen määrittelyä. Sähkön toimitus voi olla virheellinen vaikka 27 f §:ssä vakiokorvauksen suoritusveloitteen synnyttävä keskeytysaika ei täytykään. Vastaavasti vakiokorvausta koskevan säännöksen erilaisen rakenteen vuoksi ei korvausperusteen synnyttävän keskeytysajan täyttyminen välttämättä merkitse, että sähkön-toimituksessa on lain 27 c §:ssä tarkoitettu virhe. Mikäli verkonhaltijan asiakkaalle kuitenkin syntyy verkkopalvelun keskeytymisen perusteella oikeus sekä 27 d §:n mukaiseen hinnanalennukseen että 27 f §:n mukaiseen vakiokorvaukseen, hänellä on oikeus saada korvaus kannaltaan edullisemman perusteen mukaisesti. Saman keskeytyksen perusteella voi kuitenkin syntyä oikeus **ainoastaan jommankumman** perusteen mukaiseen hyvitykseen. Vakiokorvausta koskevalla säännöksellä ei sen sijaan ole vaikutusta asiakkaan oikeuteen saada 27 e §:n perusteella korvausta verkkopalvelun keskeytyksen vuoksi mahdollisesti kärsimistään vahingoista.

Asiaa on havainnollistettu kuvassa 1:

Kuva 1 Vakiokorvauksen, hinnanalennuksen ja vahingonkorvauksen riippuvuus sähkötoimituksen virheestä ja keskeytyksen pituudesta.

Kuvan 1 perusteella vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen edellyttää aina virhettä sähkötoimituksessa. Velvollisuus maksaa vakiokorvauksia edellyttää puolestaan, että keskeytys kestää yli 12 tuntia. Mikäli sähkötoimitus ei ole virheellinen, ja keskeytyksen pituus jää alle 12 tunnin, ei asiakkaalla ole sähkömarkkinalain perusteella oikeutta vaatia hinnanalennusta eikä korvauksia. Mikäli taas sähkötoimituksessa on lain perusteella virhe ja keskeytyksen pituus ylittää 12 tuntia, asiakas voi valita joko hinnanalennuksen tai vakiokorvauksen ja sähkökäyttäjällä on lisäksi oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän virheen vuoksi kärsii.

4.2 Eroavuudet virheen ja vakiokorvauslainsäädännön tulkinnoissa

4.2.1 Pakottavuus

Sähkömarkkinalain 25 a §:n mukaan luvun 6 a sähkömarkkinoiden sopimuksia koskevat säännökset ovat kuluttajan eduksi pakottavia, eikä niistä saa sopimuksin poiketa **kuluttajan** vahingoksi. Pakottavuuden takia luvun säännöksistä poikkeava sopimusehto on kuluttaja-asiakkaan tapauksessa mitätön.

Pakottavuus koskee siten yleisesti vain kuluttaja-asiakkaita. Muiden kuin kuluttaja-asiakkaiden osalta säännöksistä voidaan sopimuksin poiketa. Vakiokorvausmenettelyn osalta pakottavuus koskee kuitenkin kaikkia asiakasryhmiä. Lain 27 f §:n mukaan vakiokorvauksia koskevista säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa **sähkökäyttäjän** vahingoksi.

4.2.2 *Olosuhdetekijät*

Virheen osalta sähkömarkkinalain 27 c §:ssä todetaan, että jollei toisin ole sovittu, sähköntoimitus on virheellinen, jos sähkö ei laadultaan vastaa Suomessa noudatettavia standardeja tai jos sähköntoimitus on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt eikä keskeytystä voida pitää keskeytyksen syy ja **olosuhteet** huomioon ottaen vähäisenä. Huomioon otettavina olosuhteina voivan lain perustelujen mukaan tulla kysymykseen myös keskeytyksen vaikutukset sähkönkäyttäjälle.

Virheeseen liittyen mitään yksiselitteistä tuntirajaa ei ole asetettu, koska virheen määrittelyyn vaikuttavat muutkin seikat kuin vain keskeytyksen pituus. Sähköntoimituksen virheellisyyttä arvioitaessa huomioon on otettava keskeytysten kokonaisvaikutus. Lain mukaan sähköntoimituksessa voi olla virhe myös silloin, kun siinä esiintyy pidemmän jakson aikana usein toistuvia lyhytaikaisia keskeytyksiä, joiden vaikutus on verrattavissa pitkään yhtäjaksoiseen keskeytykseen. Automaattisten jälleenkytkentöjen osalta lain perusteluissa on erikseen todettu, ettei tällöin ole kyseessä laissa tarkoitettu virhe.

Vakiokorvaus määräytyy yksiselitteisesti keskeytyksen keston perusteella. Olosuhteet otetaan huomioon arvioitaessa verkonhaltijan oikeutta vapautua korvausvelvollisuudesta. Asiaa on tarkasteltu lähemmin kohdassa 10.

4.2.3 *Kanta- ja alueverkosta aiheutuvat keskeytykset*

Virhettä arvioitaessa kanta- ja alueverkosta aiheutuvat keskeytykset eivät poikkea jakeluverkosta itsessään aiheutuneista keskeytyksistä. Toki asialla voi olla merkitystä olosuhdetekijöitä arvioitaessa.

Vakiokorvausten osalta lain perusteluissa on todettu, että säännöstöä ei sovelleta kanta- ja alueverkoissa. Pääsääntöisesti myös keskeytykset, jotka aiheutuvat kanta- tai alueverkossa tapahtuneesta keskeytyksestä tai häiriöstä, vapauttaisivat jakeluverkonhaltijan lain perustelujen mukaan vakiokorvauksen maksamisesta sähkönkäyttäjille.

4.2.4 *Ulkopuolisten ja asiakkaiden aiheuttamat viat*

Ulkopuolisten ja asiakkaiden aiheuttamat viat, joihin luetaan myös ilkivalta, ovat edellisen kohdan mukaisesti myös yksi olosuhdetekijä sähköntoimituksen virheellisyyttä arvioitaessa. Näiden tapauksessa verkonhaltija ei siten voi automaattisesti vapautua korvausvastuusta sähköntoimituksessa olleen virheen tapauksessa.

Vakiokorvausten osalta lain perusteluissa on todettu, että verkonhaltijan asiakkaiden ja ulkopuolisten aiheuttamien keskeytysten voidaan usein katsoa jäävän jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle, mutta tällaisessakin tapauksessa velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen saattaa syntyä sillä perusteella, että verkonhaltija ei ole riittävällä ja asianmukaisella tavalla varautunut tällaisten vahinkotapahtumien ennalta ehkäisemiseen tai syntyneiden vahinkotapahtumien korjaamiseen. Pääsääntöisesti verkonhaltijalla on oikeus näissä tapauksissa vapautua vakiokorvausvelvollisuudesta.

Sähköntoimitukseen liittyvää virhettä on tarkasteltu lähemmin suosituksen liitteessä 2.

5. Vakiokorvauksiin johtavat keskeytykset

5.1 Yleistä

Lain perustelujen mukaan vakiokorvauksen perusteena on aina **jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta** johtuva keskeytystapahtuma. Sähkönmyyjän sähköenergian toimituksen keskeytyminen ei sen sijaan olisi vakiokorvaukseen oikeuttava tapahtuma. Seuraavassa em. jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuvia vakiokorvausveloitteen syntymiseen todennäköisesti keskeytystapahtumia on tarkasteltu vaikutusalueen laajuuden perusteella eräiden esimerkkien valossa.

5.2 Vaikutusalue laaja

Laajan keskeytystapahtuman taustalla on aina suurhäiriötilanne, jonka aiheuttaa yleensä poikkeuksellisen kova ja laaja myrsky tai lumimyrsky, tulva tai laaja metsäpalo. Suurhäiriön aikana keski- ja pienjänniteverkossa on useita samanaikaisia vikoja. Kantaverkkoyhtiö, Fingrid Oyj, haluaisi, että suurhäiriö-termiä käytettäisiin vain kantaverkkoa koskevien vakavien häiriöiden yhteydessä. Työryhmän näkemyksen mukaan suurhäiriöstä voidaan puhua myös laajojen jakeluverkkohäiriöiden tapauksessa.

Myös sähköaseman keskijännitekiskostossa kovan kuormituksen aikana tapahtuva vakava vaurio voi johtaa laajaan ja pitkäkestoiseen keskeytystapahtumaan. Kiskoston korvaaminen on vaikeaa, joskus jopa mahdotonta. Keskeytyksestä asiakkaille aiheutuvia haittoja voidaan rajoittaa jakamalla sähköä vuoronperään eri kohteisiin, jolloin myöskään vakiokorvausperustetta ei synny.

Edelliseen tapahtumaan on verrattavissa myös sähköaseman vakava tulipalo, joka voi johtaa koko 20 kV kojeiston tuhoutumiseen.

5.3 Vaikutusalue johtolähtökohtainen

Edellistä suppeampi keskeytystapahtuma syntyy esimerkiksi silloin, kun useita keskijännitejohtoja putoaa alas kuorman puolelta, jolloin suojaus ei välttämättä havaitse vikaa. Vikapaikan löytäminen on vaikeaa ja se riippuu olosuhteista ja vuorokauden ajasta. Kyseessä on harvinainen vika, joten sen tunnistettavuus on vaikeaa. Vian löytäminen perustuu pitkälti asiakkaiden ilmoituksiin sähkön puuttumisesta tai jännitetason heikkenemisestä.

Edelliseen tapahtumaan voidaan verrata usean ilmajohtopylvään kaatumista myrskysssä (trombi) tai maansiirtymän tai tulvan vuoksi. Vian korjaaminen on vaikeaa ja korjausaika riippuu olosuhteista. Yleensä korjaaminen kestää useita tunteja. Varayhteyksien puuttuminen keskijänniteverkossa pahentaa tilannetta.

Keskijännitemerikaapelin vaurio johtaa lähes poikkeuksetta pitkään keskeytyksen. Vian korjaaminen on aina vaikeaa, talvella jäiden aikaan erityisen vaikeaa. Varayhteyksiä ei rakenteen kalleuden takia yleensä ole. Mikä tahansa vika saaristossa koskee helposti useita muuntopiirejä.

Keskijänniteverkossa tapahtuva pitkän riippukierrekaapelin vaurio esimerkiksi salamaniskun seurauksena johtaa pitkään keskeytykseen. Vian paikantaminen on vaikeaa.

Vian korjaaminen on verrattavissa maakaapelin korjaukseen ja keskeytys voi varayhteyksien puuttuessa venyä yli 12 tunnin.

5.4 Vaikutusalue muuntamotasolla

Pienjänniteverkossa muuntamossa tapahtuva pj-kojeiston tai pj-jakokaapin vaurio, esimerkiksi kisko-oikosulun seurauksena johtaa helposti yli 12 tuntia pitkään keskeytykseen. Varayhteyksien puuttuessa kojeiston korvaaminen on vaikeaa ja korjaaminen on työlästä ja aikaa viepää. Pahimmassa tapauksessa kaikki kaapelit on johdettava uuteen jakokaappiin. Jakokaappi voi vaurioitua myös esimerkiksi liikenneonnettomuuden seurauksena, jolloin jakokaappi korvattava uudella.

Edelliseen on verrattavissa muuntamon SF₆ kojeistossa tapahtuva vaurio, jonka takia koko kojeisto on vaihdettava. Pj-varayhteyksien puuttuessa korvaamisen vaikeaa ja keskeytyksen pituus voi venyä yli 12 tunnin rajan.

Rajoittuneissa keskeytystapahtumissa keskeytynyt sähkönjakelu voidaan usein palauttaa väliaikaisesti varavoimakoneen avulla. Näin saadaan lisäaikaa vian korjaamiseen. On kuitenkin huomattava, että varavoimakoneen teho ei kaikissa tapauksissa riitä.

6. Vikojen korjaaminen

6.1 Asiakkaiden priorisointi korjaustoiminnassa

Perinteisesti verkonhaltijoiden toimintaa vikatilanteessa ohjaa ensisijaisesti aikaisempien vikatilanteiden perusteella saatu kokemus. Koska tilanteet syntyvät yllättäen ja ne ovat yleensä aina erilaisia, tarkkojen suunnitelmien sijasta noudatetaan tavallisesti hyväksi koettua toimintatapaa.

Ensisijaisena tavoitteena on saada mahdollisimman laaja asiakasryhmä mahdollisimman nopeasti sähkönjakelun piiriin. Edellisen perusteella pyritään ensin saamaan keskijännitejakelu kuntoon, jonka jälkeen siirrytään korjaamaan pienjänniteverkossa olevia vikoja. Viimeisenä korjataan yksittäisiä sähkönkäyttöpaikkoja koskevat pienjänniteverkon viat. Pääsääntöisesti teollisuuskohteet pyritään saamaan kuntoon ennen kotitalouksia. Yksittäisiä kotitalouksia ei ole yleensä pantu kiireellisyysjärjestykseen.

Tavallisesti verkonhaltija on määrittänyt etukäteen kriittiset sähkönkäyttöpaikat, jotka ohjaavat toimintaa tiettyyn rajaan asti. Tällaisia ovat sairaalat, terveysasemat ja jätevesipumppaamot sekä lisäksi esimerkiksi siipikarjan kasvatus- ja kalanviljelylaitokset, joissa lyhytkin keskeytys voi saada aikaan merkittävää taloudellista vahinkoa.

Työryhmän näkemyksen mukaan vakiokorvausmenettelyn ei odoteta muuttavan nykyistä käytäntöä, vaan menettely tulee tukemaan totuttua käytäntöä.

Poikkeustapauksissa vakiokorvausmenettely voi kuitenkin vaikuttaa korjausjärjestykseen esimerkiksi samankaltaisten kohteiden tapauksessa, joilla keskeytys on kestänyt eri pituisen ajan. Näissä tapauksissa voidaan haluttaessa korjausjärjestystä muuttamalla rajoittaa keskeytyksen pituus alle 12 tuntiin, jolloin vältytään vakiokorvausten mak-

samiselta. Usein tämä on täysin perusteltua, sillä näin voidaan vähentää keskeytyksistä asiakkaalle koituvaa haittaa.

Lain perusteluissakin todetaan, että verkonhaltija voi pyrkiä vapautumaan korvausvastuusta jakelemalla sähköä eri kohteisiin siten, ettei korvausperustetta synny ja samalla mahdollistaa asiakkailleen mahdollisuuden hyödyntää sähköä tulevaan tai tuleviin toimituskatkoihin siihen saakka, kun sähkönjakelu voidaan saattaa tavanomaiseen tilaan.

Äärimmilleen kärjistäen voidaan kuitenkin todeta, että vakiokorvausmenettely voi johtaa myös ylilyönteihin. Laukeamassa oleva 12 h raja voisi teoriassa muuttaa korjausjärjestystä myös niin, että keskeytyksestä aiheutuva haitta muodostuu kokonaisuuden kannalta normaalia suuremmaksi. Tämä voisi olla mahdollista esimerkiksi siinä tapauksessa, että suppea pj-verkon vika korjataan aikarajan takia ennen laajaa kj-verkon vikaa.

Työryhmän näkemyksen mukaan vakiokorvausmenettely antaa verkonhaltijalle periaatteessa oikeuden asiakkaiden priorisointiin ja tukee siten verkonhaltijan nykyistä toimintamallia.

6.2 Verkonrakennusyhtiöiden tarjoamat mahdollisuudet

Verkonrakennusyhtiöt ovat parhaillaan kehittämässä erilaisia palvelupaketteja, joiden avulla heillä on mahdollisuus tukea verkonhaltijoiden vikakorjausvalmiutta.

Vikakorjauspalvelu voi kattaa seuraavat osa-alueet:

- myrskyvalmiussopimus (resurssit ja valmiusaika)
- vikailmoituskeskus (contact center)
- verkonkorjaussuunnittelu (palvelupaketit)
- vikakorjauksien yksiköinti (työ ja materiaalit)
- raivausresurssit
- koulutus raivaustyöhön

Erityisesti pienille yhtiöille voidaan tarjota myös kokonaispaketteja, joihin sisältyisi myös korvausvastuu verkonhaltijan asiakkaille.

Palvelua täydentävät lisäksi riskikartoitus joka voidaan nähdä osaksi verkon suunnittelun asiantuntijapalvelua. Palvelua voidaan täydentää verkkovakuutuksella, josta verkonhaltija voi halutessaan sopia erikseen haluamansa vakuutusyhtiön kanssa. Vakuutusmaksun suuruuteen voidaan vaikuttaa riskikartoituksella ja urakoitsijan kanssa tehdyillä vikakorjausvalmiutta koskevilla ennakkosopimuksilla.

Vikakorjauspalvelun tuotteistaminen on vielä kesken. Osalla urakoitsijoista valmiussopimuksia on tehty vain päätilaajan kanssa. Valmiuksia laajempiin sopimuksiin ei paria poikkeusta lukuun ottamatta vielä ole.

Työryhmän näkemyksen mukaan asian kehittäminen on vielä kesken. Valmiita tuotteita ei ole, mutta kehitystyö on käynnissä.

7. Vakiokorvausvelvollisuuden todentaminen

7.1 Keskeytysajan määrittäminen

Lain perustelujen mukaan keskeytysaika alkaisi siitä, kun keskeytys on tullut tai sen voidaan katsoa tulleen jakeluverkonhaltijan tietoon. Verkonhaltija voi saada tiedon keskeytyksestä joko omista verkonhallintatietojärjestelmistään automaattisesti tai asiakkaan itsensä ilmoittamana.

Työryhmän näkemyksen mukaan keskeytysajan alkaminen ei ole suuri ongelma. Mikäli tietoa ei saada luotettavasti tietojärjestelmistä, lähtökohtana on asiakkaan oma ilmoitus. Suurhäiriötilanteissa tämäkään ei kuitenkaan toimi luotettavasti. Yleisesti riittävän tarkka alkamisaika saadaan kuitenkin tietojärjestelmistä. Erilaisten call center- tai contact center-palvelujen käyttö vikailmoitusten vastaanotossa lisää vastaanotettavien puheluiden määrää ja parantaa siten luotettavuutta. Erityisesti laajoissa häiriötilanteissa call center mahdollistaa luotettavamman vikailmoitusten vastaanoton. Raportoinnin avulla call centeriin tulleet ilmoitukset voitaneen jatkossa siirtää suoraan verkonhaltijan verkko- ja asiakastietojärjestelmiin.

Keskeytyksen päättymisajan määrittäminen on selvästi alkamisajankohtaa vaikeampaa, eikä se voi perustua asiakkaalta saatuihin ilmoituksiin. Tiedossa olevan keskijänniteverkossa olevan vian korjaaminen ei johda automaattisesti keskeytyksen päättymiseen, sillä keskeytys voi jatkua pj-verkossa olevan vian takia. Tietojärjestelmä tulkitsee kuitenkin vian korjatuksi. Toisaalta asiakkaaltakaan ei välttämättä tule heti tietoa vian jatkumisesta, mikäli hän on jo aikaisemmin ilmoittanut viasta.

Kaukoluettavaan energiamittariin on jo tänään mahdollista liittää ominaisuus, jonka avulla keskeytykset voidaan todentaa luotettavasti asiakaskohtaisesti. Tämän järjestelmän avulla olisi haluttaessa mahdollisuus saada ilmoitus keskeytyksestä myös automaattisesti. Tämä ominaisuus edellyttää kuitenkin, että mittariin asennetaan erillinen virtalähde, mikä lisää kustannuksia. Keskeytysajan rekisteröinti etäluettavan mittarin avulla edellyttää mittarikannan uusimista, mihin ei Suomessa tällä hetkellä ole erityistä painetta viranomaisen taholta. Mittarikantaa ollaan kehittämässä kuitenkin alan yritysten omiin kehityshankkeisiin liittyen. Tässä yhteydessä keskeytysten rekisteröinti olisi hyvä pitää mielessä.

Työryhmä arvioi, että ainakin alkuvaiheessa keskeytysten todentaminen tulisi perustua ensisijaisesti verkko- ja asiakastietojärjestelmiin. Työryhmän näkemyksen perusteella tässä vaiheessa riittää, että tässä keskitytään 20 kV verkon tasolle. Pj-verkon vioissa voidaan turvautua asiakkaan ilmoituksiin.

7.2 Keskeytysajan määrittäminen jos sähköt välillä päällä

Lain perustelujen mukaan velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen syntyy aina kunkin keskeytymisen osalta erikseen. Näin ollen usea peräkkäinen pykälässä säädetyt aikarajat ylittävä keskeytys verkkopalvelussa luo velvoitteen vakiokorvauksen maksamiseen. Verkkopalvelun keskeytystä on kuitenkin arvioitava yhtenä kokonaisuutena. Tämä koskee erityisesti sellaisia tilanteita, joissa verkonhaltija onnistuisi hetkittäin kytkemään sähköntoimituksen, mutta tilanne ei selvästi korjaannu olosuhteet huomioiden ottaen kohtuulliseksi katsottavaksi ajaksi.

Lain perustelujen mukaan verkonhaltija voi kuitenkin pyrkiä vapautumaan korvausvastuusta jakelemalla sähköä eri kohteisiin siten, ettei korvausperustetta synny. Näin asiakkailta on mahdollisuus hyödyntää sähköä tulevaan tai tuleviin toimituskatkoihin siihen saakka, kun sähkönjakelu voidaan saattaa tavanomaiseen tilaan.

Työryhmän näkemyksen em. kohtuullista sähköllistä aikaa arvioitaessa olisi otettava huomioon, kuinka kauan sähkönjakelu on ollut keskeytyneenä. Lisäksi tavoitteena tulee olla, että sähkönkäyttäjällä on tänä aikana mahdollisuus suoriutua välttämättömistä sähköä vaativista toiminnoistaan (ruuanlaitto, vesisäiliöiden täyttö, lehmien lypsäminen jne.). Yleensä em. kohtuullisena aikana voidaan pitää kahta (2) tuntia. Tänä aikana, myös pakastimien sulamista voidaan hidastaa.

Sähkölämmityksen tapauksessa keskeytyksen pituudella on kuitenkin suuri merkitys em. kohtuullista aikaa arvioitaessa. Työryhmän näkemyksen mukaan näissä tapauksissa sähköllisen ajan tulisi olla esimerkiksi puolet sitä edeltävän keskeytyksen pituudesta, jotta verkonhaltijalla on oikeus vapautua korvausvastuusta. Vaikka tämäkään aika ei välttämättä riitä kiinteistöjen huonelämpötilan ylläpitämiseen, väliaikaisella sähkönjakelulla voidaan hidastaa kiinteistöjen jäähtymistä.

7.3 1- ja 2-vaiheinen vika

Senerin suosittelemien yleisten verkkopalveluehtojen perusteella (VPE 99) kolmivaiheista sähköä koskevassa verkkopalvelussa yhden tai kahden vaiheen keskeytyminen sähkönjakelussa voi olla keskeytys. Tämän perusteella työryhmä katsoo, että yli 12 h kestävä yhden tai kahden vaiheen keskeytyminen johtaa vakiokorvausvelvollisuuden syntymiseen.

8. Vakiokorvausten maksaminen

8.1 Millä perusteella vakiokorvaus maksetaan

Kuten kohdassa 5.1 on todettu vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma.

Lain perustelujen mukaan vakiokorvaus maksettaisiin aluksi pääsääntöisesti asiakkaan hakemuksesta. Verkonhaltijoiden tulisi luoda edellytykset sille, että vakiokorvauksen hakeminen ja maksaminen olisi riittävän yksinkertaista. Työryhmä suosittaa, että verkonhaltija laativat sähköisen hakuaavakkeen, joka olisi haettavissa verkonhaltijan WWW-sivuilta.

Sähkönkäyttäjän tulisi esittää verkonhaltijalle vaatimuksensa vakiokorvauksen maksamisesta kohtuullisen ajan kuluessa varmistaakseen vakiokorvauksen maksamisen. Toisaalla sähkömarkkinalain perusteluissa on todettu, että kohtuullisena aikana voidaan pitää muutamaa kuukautta. Työryhmän näkemyksen mukaan korvaus voidaan edellyttää haettavaksi 2-3 kk kuluessa vakiokorvaukseen oikeuttavasta keskeytyksestä. Poikkeustilanteissa, esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen kohdalla hakemusaikaa voidaan perustellusti pidentää.

8.2 Miten vakiokorvaus maksetaan

Työryhmän näkemyksen mukaan verkonhaltijoilla olisi jonkinlainen valmius automaattiseen korvausten maksamiseen nykyisin käytössä olevien tietojärjestelmien avulla. Parhaassa tapauksessa korvausten maksaminen tapahtuu kohtuullisen tarkasti. On kuitenkin epäselvää, riittääkö tämä tarkkuus. Suuri osa korvauksista kohdistuu oikeille asiakkaille. Osalle maksetaan turhaan tai liikaa, osa saa liian vähän tai jää kokonaan ilman korvauksia. Ongelmana on ensisijaisesti edellä kuvattu keskeytysajan määrittäminen.

Lisäksi vain harvalla verkonhaltijalla on syksyllä käytössä korvausten automaattiseen maksamiseen soveltuva tietojärjestelmä. Korvausten maksaminen tulee ainakin alkuaikoina vaatimaan erittäin paljon käsityötä.

Kuluttajaviraston näkemyksen perusteella korvaus tulisi maksaa erikseen asiakkaan tilille ainakin silloin, kun korvaus perustuu asiakkaan korvaushakemukseen. Mikäli verkonhaltija suorittaa korvauksen asiakkaalle automaattisesti, Kuluttajavirasto hyväksyy vakiokorvauksen ”maksamisen” hyvityksenä seuraavassa laskussa. Vahingonkorvausasiat tulisi Kuluttajaviraston mielestä tarkastella aina erikseen.

Työryhmä totesi, että tässä tilanteessa on hyväksyttävä, että verkonhaltijat toimivat parhaan kykynsä mukaan. Lakiin sisältyvä 2 vuoden siirtymäkautta voidaan käyttää myös tietojärjestelmien kehittämiseen. Työryhmän näkemyksen mukaan tavoitteena tulisi olla, että siirtymäkauden kuluessa verkonhaltijat pyrkivät luomaan järjestelmän, jonka avulla korvausten maksaminen tapahtuu automaattisesti. Tämä parantaa asiakkaiden luottamusta verkonhaltijaan ja vähentää oleellisesti vakiokorvausten maksamisesta aiheutuvaa työmäärää. Automaattinen maksaminen mahdollistaa myös vakiokorvauksen ”maksamisen” hyvityksenä seuraavassa laskussa, kuten edellä on todettu.

Mikäli korvausten maksaminen tapahtuu hyvityksenä seuraavassa laskussa, sähköön käyttäjällä tulee luonnollisesti olla oikeus hakea korvausta tai muutosta maksettuun korvaukseen korvauksen maksamisen jälkeen, vaikka kohdassa 8.1 suositeltu kohtuullinen haku-aika olisikin umpeutunut.

8.3 Miten vakiokorvaus lasketaan

Lain perustelujen mukaan vakiokorvaus laskettaisiin suhteellisina osuuksina kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta verkkopalvelumaksusta. Verkkopalvelumaksulla tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkia asiakkaan käyttämän verkkopalvelutuotteen laskutuksessa säännöllisesti toistuvia komponentteja kuten kiinteitä maksuja, energiamaksuja sekä mittalaitemaksuja niihin sisältyvien verojen määrä mukaan lukien.

Edellisen perusteella vakiokorvauksia määritettäessä otetaan huomioon sekä sähkövero että arvonlisävero.

Työryhmä katsoo, että asiakkaan vuotuista verkkopalvelumaksua määritettäessä lähtökohtana ovat ao. vuotta koskeva kulutusarvio ja keskeytysajankohtana voimassa ollut tariffi. Työryhmän mielestä näin tulisi olla, vaikka verkonhaltijalla olisikin käytös-

sään tätä tarkempaa hinta- tai kulutustietoa. Kulutusarvioon perustuva korvausmäärä on kuitenkin se, johon verkonhaltija voi edes teoriassa varautua.

Mikäli asiakas on liittynyt kesken vuotta, korvaus määräytyy suhteellisesti sen perusteella, kuinka kauan asiakas on kyseisenä vuonna ollut liittyneenä. Korvausten määräytymisen kannalta liittymissopimusta tärkeämpi sopimus on kuitenkin verkkosopimus. Korvaus määräytyy voimassaolevan verkkosopimuksen perusteella. Siten sillä ei ole merkitystä, että asiakas mahdollisesti muuttaa pois keskeytyksen jälkeen. Vastavasti yksittäisen asiakkaan kesken vuotta alkanut verkkosopimus oikeuttaa korvauksen ao. asiakkaan tapauksessa koko vuoden verkkopalvelumaksun perusteella, mikäli sähkökäyttöpaikalla on ollut voimassa verkkosopimus vuoden alusta lähtien.

Sener on aikaisemmin todennut KTM:lle osoittamassaan lausunnossa, että sähköveron osalta menettely merkitsisi sitä, että korvausta maksavan jakeluverkonhaltijan suhteellinen vero-osuus lisääntyisi. Arvonlisäveron osalta menettely riippuisi osin siitä, katsottaisiinko vakiokorvaus hyvitykseksi vaiko vahingonkorvaukseksi. Jos vakiokorvaus määriteltäisiin verollisista hinnoista, tulisikin lain perustelutekstissä olla maininta, että kysymys on nimenomaan sopimussakon luonteisesta korvauksesta eikä tosiasiallisesta vahingonkorvauksesta. Tällöin vakiokorvauksen hyväksyminen oikaisueräksi alv:ssä olisi todennäköisempää eikä vakiokorvaus lisäisi jakeluverkon haltijan suoranaista arvonlisäverorasitusta.

Työryhmän näkemyksen mukaan korvauksen verokohtelu ei voi riippua siitä, maksetaanko korvaus asiakkaalle erikseen vai hyvitetäänkö se seuraavan laskun yhteydessä.

KPMG Wider on todennut, että verkonhaltijan suorittamaa vakiokorvausta voidaan verohallituksen tulkinnan mukaan pitää alennukseen rinnastettavana myynnin oikaisueränä eikä vahingonkorvauksena. Lopputulos on siis jakeluverkonhaltijalle arvonlisäverotuksellisesti suotuisa, koska suoritettavat vakiokorvaukset pienentävät myynnistä suoritettavan arvonlisäveron määrää.

Työryhmän mielestä tässä yhteydessä on olennaista huomata, ettei verotuksen pitä antaa haitata itse asian käsittelyä. Verollinen verkkopalvelumaksu luo vain laskentaperustan. Muilta osin kyse on vakiokorvauksen suuruisen euromääräisen hinnan alennuksen palauttamisesta asiakkaalle.

8.4 Kenelle korvaus maksetaan

Kuten aikaisemmin on todettu vakiokorvaus täydentäisi sähkömarkkinalain 6 a luvussa säädettyä sähköntoimituksen virheeseen perustuvia seuraamuksia. Vakiokorvausta koskeva 27 f § sisältyy lain 6 a lukuun, joka käsittelee sähkömarkkinoiden sopimuksia. Nämä sopimukset ovat: liittymissopimus, sähköverkkosopimus ja sähkömyyntisopimus. Sähköverkkosopimuksella tarkoitetaan jakeluverkonhaltijan ja sähkökäyttäjän välistä sopimusta, joka koskee sähkön siirtämistä jakeluverkon kautta ja muuta siihen liittyvää verkkopalvelua. Em. luku koskee paitsi sopimusten tekemistä, muuttamista ja irtisanomista myös verkonhaltijan ja sähkön vähittäismyyjän sekä asiakkaan sopimusrikkomusten seuraamuksia.

Edellisen perusteella verkonhaltijan korvausvastuu määräytyy yksiselitteisesti **verkkosopimuksen** tai siihen rinnastettavan kokonaistoimitussopimuksen perusteella. Mi-

käli sopimusta ei ole, ei lukua sen soveltamisalan mukaan sovelleta. Vakiokorvaus maksetaan siten vain sellaisille asiakkaille, jotka ovat vakiokorvaukseen oikeuttavan keskeytyksen aikana olleet suorassa sopimussuhteessa verkonhaltijaan.

Edellisen perusteella vakiokorvaus maksetaan sellaisissa kiinteistöissä joissa huoneistokohtaiset verkkosopimukset on korvattu yhdellä kiinteistökohtaisella sopimuksella, vain ao. kiinteistökohtaisen sopimuksen perusteella. Kiinteistö tulkitaan siten yhdeksi sähkönkäyttöpaikaksi. Näin esimerkiksi verkonhaltijan korvausvastuun enimmäismäärä on ko. kiinteistön osalta 700 euroa (siirtymäkauden aikana 350 euroa). Korvauksen jyvittäminen kiinteistöverkkoon liittyneille asiakkaille jäisi siten kiinteistöverkonhaltijan vastuulle.

9. Vakiokorvausten maksamiseen varautuminen

9.1 Yleistä

Vakiokorvausmenettelyn käyttöönotto lisää aikaisempaa verkkotoimintaan liittyvää vähäiseksi katsottua riskiä oleellisesti. Vakiokorvaukseen liittyvä riski vaihtelee lisäksi suuresti verkonhaltijan toimintaympäristön ja vastualueen koon perusteella.

Riski on suuri taajamien ulkopuolisten, ilmajohtotekniikkaan perustuvien jakeluverkkojen tapauksessa, kun taas taajamayhtiöiden kaapeliverkkojen tapauksessa riski on oleellisesti pienempi.

Toimintaympäristön lisäksi jakeluverkonhaltijan vastualueen maantieteellinen koko vaikuttaa riskin suuruuteen. Pienen yhtiön tapauksessa koko alue saattaa olla myrskyn piirissä, jolloin keskeytyksistä kärsivät alueen kaikki sähkönkäyttäjät. Tällöin kaikki sähkönkäyttäjät olisivat myös korvausjärjestelmän piirissä. Pienen yhtiön tapauksessa vahinkoja ei voida tasata alueen asiakkaiden kesken, joten pienen yhtiön tapauksessa riskit ovat suurta yhtiötä suuremmat.

Varauduttaessa taloudellisesti vakiokorvausten maksamiseen on toisaalta kyse likviditeetistä eli siitä löytyykö kassasta rahat ylimääräisten korjauskustannusten lisäksi myös vakiokorvausten ja mahdollisten vahingonkorvausten maksamiseen. Yllättävä rahantarve pystytään yleensä ratkaisemaan lainanotolla ja lainan kuoletus ja korkokulut hoitamaan siirtotariffeihin tehtävillä tarkistuksilla muutaman vuoden kuluessa. Toisaalta mahdollisesti maksettavat korvaukset vaikuttavat aina kyseisen toimintavuoden tulokseen, johon ei voida vaikuttaa lainanotolla.

Edellisenperusteella on oleellista huomata, että vakiokorvausmenettely saattaa vaikuttaa merkittävästi yrityksen tulokseen ja johtaa suuriin vaihteluihin eri vuosien välillä, mikäli vakiokorvausten maksamiseen ei varauduta etukäteen.

Seuraavassa on tarkasteltu erilaisia varautumisvaihtoehtoja. Työryhmä korostaa, että vaikka työryhmä jatkossa esittääkin oman suosituksensa, yritysten tulee viime kädessä itse arvioida eri vaihtoehtojen soveltuvuutta ao. yrityksen tilanteessa.

9.2 Vakuuttaminen

Lain perusteluissa jakeluverkonhaltijoiden arvioidaan pyrkivän hallitsemaan toimintaansa liittyvää uutta korvausriskiä vakuuttamalla. Vakuutusyhtiöiden taholta on esityksen valmisteluvaiheessa arvioitu, että vuotuinen vakuutusmaksu saattaisi nousta enimmillään 25 euroon jakeluverkonhaltijan asiakasta kohti.

Vakuutusyhtiöt ovat keränneet kokemuksia sähköverkkojen vakuuttamisesta jo 1980-luvulta lähtien. Toistaiseksi vakuutuksiin ei ole sisältynyt vakiokorvauksen kaltaisia haittakorvauksia. Vakuutusyhtiöiden kokemuksen perusteella vakiokorvauksiin liittyvä riski keskittyy myrskyihin. Korvaustarve keskittyy Oulun eteläpuolella toimiviin maaseutuyhtiöihin. Kaapeliverkko ei olisi eräistä vastakkaisista esimerkeistä huolimatta ongelma. Myös sähköasemien osalta vakiokorvauksiin liittyvä riski on vähäinen.

Riskin kartoittamiseksi tulee selvittää mm. seuraavia asioita:

- verkkopituus (0.4 ja 20 kV), erikseen kaapeliosuus
- maasto-olosuhteet, metsät ja alueen hajanaisuus (karttapohjalta)
- asiakaskanta, erityisesti sähkölämmitysasiakkaiden määrä

Lisäksi riskin suuruuteen vaikuttavat verkonhaltijan varautumissuunnitelman taso ja erityisesti johtamisjärjestelmä vikatilanteessa. Resurssitilanne ja siihen liittyvät ulkopuolisten kanssa tehdyt sopimukset ovat avainasemassa.

Vakuuttamisessa tarkastellaan aina kokonaisuutta. Myrskyjen kannalta vakuutusriski kohdistuu seuraaviin osiin:

- omassa verkossa tapahtuneiden vahinkojen ja vaurioiden korjaaminen
- asiakkaiden vahinkojen korvaaminen
- vakiokorvaukset

Nyt kehitteillä olevissa vakuutuksissa keskitytään pitkistä keskeytyksistä aiheutuviin vakiokorvauksiin. Vaurioiden korjaamista ja vahinkojen korvaamista tarkastellaan erikseen. Tarvittaessa myös virheen perusteella annettavat hinnanalennukset ja vahinkokorvaukset vakuutetaan erikseen.

Periaatteessa vakuuttaminen vastaa seuraavassa kohdassa kuvattavaa vakiokorvausrahastoa, jossa rahaston hallinnointi annetaan vakuutusyhtiön vastuulle. Tällöin vakuutusyhtiö ottaa maksuosuuksista oman osuutensa, jolla katetaan toiminnan pyörittämisestä aiheutuvat kulut ja vakuuttamisesta aiheutuvat riskit.

Työryhmä totesi vakuutuksen olevan yksi keino vähentää korvausriskiä. Vakuutuksella tulisi kuitenkin kattaa vain katastrofivahinkoja. Toistaiseksi järjestelmän kehittäminen on kesken. Vakuutuksen hinnoittelutiedot ovat vielä puutteelliset, mutta alustavien selvitysten perusteella vakuutusmaksut noussevat kohtuuttoman korkeiksi. Vakuutusyhtiöt pyrkivät rajoittamaan omaa riskiään korkealla omavastuusuudella ja korvauskatolla. On ilmeistä, että vakuutusyhtiöt näkevät vakiokorvauksiin liittyvän riskin todellista suurempana ja pyrkivät siirtämään sen suurelta osin verkonhaltijoille. Va-

kuutuksen houkuttelevuutta rajoittaa lisäksi vakuutusmaksuihin liittyvä 22 % vakuutusmaksuvero.

Asian keskeneräisyyden takia työryhmä ei pidä vakuuttamista tällä hetkellä ensisijaisena vaihtoehtona.

9.3 Vakiokorvausrahasato

Toinen vaihtoehto hallita uutta korvausriskiä on varautua korvausten maksamiseen etukäteen joko yrityskohtaisen tai yritysten yhteisen vakiokorvausrahasaton avulla.

Asiantuntija-arvioiden perusteella yrityskohtaisen korvausrahasaton perustaminen ei olisi mahdollista. Yrityskohtaisen korvausrahasaton kannalta vakiokorvausvastuu olisi verkonhaltijalle selkeä vastuu, mutta sen määrä ja realisoitumisajankohta sekä korvauksen saaja ovat epäselviä. Koska korvausten realisointi on epämääräinen, varautuminen ei täytä lainan määrittelyä. Kirjanpitolainsäädännön perusteella varautumista ei voitaisi kirjata velkana, vaan se tulisi esittää vastuuna. Epävirallisten asiantuntijoilta saatujen arvioiden perusteella on erittäin epätodennäköistä, että varautuminen olisi mahdollista yrityskohtaisen rahastoinnin avulla.

Yritysten yhteinen rahasto, pooli tms. voisi sen sijaan olla mahdollinen, sillä yksittäisen yrityksen pooli-osuus ei ole välttämättä samansuuruinen kuin yrityksen vahinkotapauksessa saama korvaus. Näin yrityksellä on korvausten suhteen todellinen riski. Pooliosuus kirjattaisiin tuloslaskelmassa kuluksi. Sen vähennyskelpoisuus verotuksessa olisi kuitenkin selvítettävä erikseen. Voidaan kuitenkin todeta, että mitä enemmän poolin jäsenellä on riskiä, sitä todennäköisempää osuuden vähennyskelpoisuus on.

Pooli voidaan perustaa osakeyhtiö- tai jonkin muun yhtiön muotoisena. Poolilla tulisi olla jokin juridinen muoto. Keskinäinen (vakuutus)yhtiö olisi myös mahdollinen, mutta tämä saattaisi johtaa siihen, että osuusmaksuista perittäisiin vakuutusmaksuvero.

Poolin kannalta olisi olennaista, että etukäteen määriteltäisiin tarkasti sopimussuhteet toisaalta poolin jäsenten välillä toisaalta jäsenten suhteessa pooliin. Etukäteen on ilmeistä, että poolin jäsenten tulisi olla keskenään riskiprofiililtaan riittävän homogeenisiä. Jäsenten rahoitusosuudet määräytyisivät arvioitavan riskin suuruuden perusteella.

Työryhmän näkemyksen perusteella vakiokorvausrahasato on verrattavissa vakuutuksiin, mutta se poikkeaa vakuutuksista siinä, että toisin kuin vakuutusmaksut, maksetut rahasto-osuudet ovat yrityksen itsensä hallinnassa. Rahaston avulla yritys voi varautua mahdollisiin korvauksiin etukäteen, mikä takaa tasaisen tulonmuodostuksen. Rahasto edellyttää tarkkoja etukäteen sovittuja pelisääntöjä, joihin rahaston jäsenet sitoutuvat. Valvonnan avulla tulisi lisäksi varmistaa, että rahaston jäsenet täyttävät velvoitteensa.

Rahaston ongelmana voi olla se, ettei se välttämättä siten ohjaa ja kehittä toimintaa, siten kuin lain perusteluissa edellytetään. Vakiokorvausmenettelyn yhtenä keskeisenä tavoitteenahan on sähkönjakelun toimitusvarmuuden parantaminen. Rahasto ei sellaisenaan tue tämän tavoitteen saavuttamisessa.

Työryhmä toteaa, että yritysten yhteiseen korvausrahasatoon liittyy monia avoimia kysymyksiä ja asia edellyttää erittäin perusteellista valmistelua. Toimintamalliin liittyvät

perusratkaisut tulisi varmistaa kirjanpitolautakannalta ja keskusverolautakunnalta pyydettyillä ennakkopäätöksillä. Työryhmä esittää, että rahastovaihtoehdon syvällisempi selvittäminen annetaan uuden jatkotyöryhmän tehtäväksi.

9.4 Varautuminen verkkopalvelumuksuissa

Tällä hetkellä verkkotoiminnan hinnoittelun valvonta perustuu vuositasolla tehtävään tarkasteluun. Tämä tarkoittaa sitä, että hinnoittelun on täytettävä kunakin kalenterivuotena kohtuullisuudelle asetettavat vaatimukset. Näin esimerkiksi Janika-myrskyn tapauksessa verkonhaltija ei olisi voinut kattaa vakiokorvauksista aiheutuneita kustannuksia seuraavan vuoden verkkopalvelumuksuilla.

Hinnoittelun valvonnan uudistamisen yhteydessä tarkastelujaksoa tullaan pidentämään. Vaikka asian kehittyminen on edelleen kesken, voidaan olettaa, että tarkastelujakson pidentäminen 3 – 5 vuoteen mahdollistaa tulojen ja menojen tasapainottamisen tarkastelujakson aikana. Mitä ilmeisimmin tämä tasapainottaminen olisi mahdollista myös tarkastelujaksojen välillä. Edellä kuvattu muutos lisää hinnoittelun joustavuutta ja tarjoaa vaihtoehdon edellä kuvatulle vakiokorvausrahostolle. Työryhmän näkemyksen mukaan varautuminen etukäteen ei olisi muutoksen jälkeen välttämätöntä, vaan verkonhaltija voisi periä mahdolliset korvaukset asiakkailtaan takautuvasti tulevien vuosien verkkopalvelumuksuissa. Tämä edellyttää kuitenkin, että yrityksen omistajat hyväksyvät yrityksen tuloksen heilahtelun vuositasolla poikkeuksellisen suurten kustannusten takia. Toisaalta tämä edellyttää myös, että verkonhaltijan asiakkaat hyväksyvät verkkopalvelumuksujen korottamisen suurhäiriöiden seurauksena.

On huomattava, että verkonhaltija voi tässä vaihtoehdossa varautua mahdollisiin vakiokorvauksiin tietyin edellytyksin myös etukäteen sisällyttämällä niitä vastaava osuus verkkopalvelumuksuihin. Tämä edellyttää kuitenkin maksujen palauttamista asiakkaille valvontajakson kuluessa, mikäli vakiokorvauksiin johtavaa tilannetta ei valvontajakson aikana esiinny.

9.5 Työryhmän suositus

Verrattaessa eri varautumisvaihtoehtoja toisiinsa ne voidaan jakaa sellaisiin, joissa korvauksiin varaudutaan etukäteen. Näitä ovat vakuutukset ja erilaiset rahastot. Toisaalta korvauksiin voitaneen jatkossa varautua myös jälkikäteen uuden valvontamalliin liittyvän nykyistä pidemmän tarkastelujakson verkkopalvelumuksuihin tuoman jouston avulla.

Vaihtoehtoja voidaan verrata myös niihin liittyvän riskin ja vastuun jakamisen kannalta. Tässä mielessä yritysکوhtainen korvausrahosto ei poikkea mallista, jossa mahdolliset vakiokorvaukset tai muut vahingot katetaan verkkopalvelumuksuja korottamalla. Poolin tms. yhteisen rahaston avulla riskiä on kuitenkin mahdollista jakaa pooliin osallistuvien yritysten kesken. Tässä mallissa ongelmaksi tulee kuitenkin toisaalta pooliosuuksien ja toisaalta rahastosta maksettavien korvausten määräytymisperusteista sopiminen.

On muistettava, että toimintamallista huolimatta vakiokorvausjärjestelmästä aiheutuvat lisäkustannukset peritään aina verkonhaltijan verkkoon liittyneiltä asiakkailta.

Työryhmän mielestä olisi tärkeää, että nämä lisäkustannukset pyritään pitämään kohtuullisina. Tarpeettomia lisäkustannuksia olisi pyrittävä välttämään.

Vaihtoehto, jossa vakiokorvaukset katetaan jälkikäteen verkkopalvelumaksuja korottamalla on teknisesti yksinkertainen, mutta se voi olla yrityksen julkisuuskuvan kannalta hankala. Maksujen korotuksia voi olla vaikea perustella keskeytyksistä kärsineille asiakkaille. Vaihtoehto edellyttää riittävää joustoa myös yrityksen omistajilta.

Rahastovaihtoehdossakaan ei voida kokonaan välttää korvauksista aiheutuvien kustannusten siirtymistä verkkopalvelumaksuihin. Jos oletetaan, että rahasto perustuu ennalta sovittuun rahamäärään, rahat kerätään alkuvaiheessa verkkopalvelumaksuja korottamalla. Kun vaadittu rahasto on kerätty, verkkopalvelumaksujen taso voidaan vastaavasti palauttaa aikaisemmalle tasolle. Vakiokorvausmenettelyn perusteella mahdollisesti maksettavat korvaukset pienentävät taas rahastoissa olevan rahan määrää, mikä on paikattava verkkopalvelumaksuja korottamalla. Yhteisessä rahastossa asian perusteleva asiakkaille voi olla kiusallista, sillä taustalla voi olla tapahtuma, myrsky tms., joka ei ole näkynyt ao. verkonhaltijan alueella lainkaan.

Työryhmä päätyi edellisen perusteella näkemykseen, jonka mukaan varteenotettavimmat vaihtoehdot jatkokeskustelujen pohjaksi olisivat yritysten yhteinen vakiokorvausrahasto ja korvausten kattaminen verkkopalvelumaksuilla. Näistä erityisesti rahastomalliin sisältyy monia avoimia kysymyksiä joiden selvittäminen ei ollut mahdollista tämän työryhmän puitteissa. Työryhmä esittääkin, että rahastovaihtoehdon syväliisempi selvittäminen annetaan uuden jatkotyöryhmän tehtäväksi. Työryhmä katsoo lisäksi, että yrityksen tulee itse arvioida eri vaihtoehtojen soveltuvuutta ao. yrityksen tilanteessa.

10. Vakiokorvallisuusvelvollisuudesta vapautuminen

10.1 Yleistä

Lain perusteella verkonhaltija on tuottamuksesta riippumatta velvollinen suorittamaan sähkökäyttäjälle vakiokorvauksen keskeytystilanteissa, joissa pykälässä asetetut keskeytysajat ylittyvät. Korvausvelvollisuudesta vapautuminen tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa. Säännöksessä asetetaan korvausvelvollisuudesta vapautumiselle kolme edellytystä, joiden kaikkien on täyttyttävä, jotta jakeluverkonhaltija välttyisi suorittamasta vakiokorvausta. Jakeluverkonhaltijan tulee osoittaa, että vastuuvapauden edellytykset ovat käsillä. Em. kolme edellytystä korvausvelvollisuudesta vapautumiselle ovat:

1. Keskeytyksen aiheuttava tapahtuma on jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella.
2. Esteen tulee – sen lisäksi, että se on jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella – olla sellainen, ettei jakeluverkonhaltijan voida kohtuudella edellyttää ottavan sitä huomioon toiminnassaan.
3. Jakeluverkonhaltija ei kaikkea huolellisuutta noudattaen ole voinut välttää eikä voittaa estettä tai sen seurauksia.

Toisen kohdan osalta lain perusteluissa todetaan, että korvausvelvollisuuden vapautumisen edellytykset täyttyvät tältä osin, jos esteen poistamisen edellyttämät toimenpiteet edellyttäisivät kohtuuttoman korkean varautumistason ylläpitämistä tai kohtuuttoman suurten investointien tekemistä vahinkotapahtuman välttämiseksi tapahtuman poikkeukselliseen luonteeseen tai harvinaisuuteen verrattuna. Mainittakoon, että lain perustelujen mukaan esimerkiksi Pyy- ja Janika-myrskyjen voidaan katsoa olleen Suomen oloissa harvinaisia, mutta ei täysin poikkeuksellisia.

Eduskunnan Talousvaliokunta on tarkentanut em. lainkohtaa hallituksen esityksestä antamassaan mietinnössä. Mietinnössä todetaan, että poikkeuksellisten myrskyolojen aiheuttama korjausmahdollisuuden puuttuminen ja työturvallisuuden vaarantuminen vapauttavat korvausvastuusta korjauksen alkamisen viivästyksen osalta.

Edellisen perusteella verkonhaltijalla on siten tietyin edellytyksin mahdollisuus vapautua vakiokorvausvelvollisuudesta. Lisäksi verkonhaltijalla on tietyin edellytyksin oikeus lykätä keskeytysajan laskemisen aloittamista.

10.2 Jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevat ns. force majeure-tilanteet

Lain perustelujen mukaan jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia seikkoja ovat selkeästi valmiuslain (1080/1991) 2 §:ssä tarkoitettut poikkeusolot. Näitä ovat esimerkiksi sota tai sodan uhka, kansainvälinen jännitystilanne, joka edellyttää Suomen puolustusvalmiuden kohottamista, välttämättömien polttoaineiden ja muun energian sekä raaka-aineiden tai tavaroiden tuonnin vaikeutumisesta tai estymisestä taikka muusta vaikutuksiltaan näihin verrattavasta kansainvälisen vaihdannan häiriintymisestä aiheutuva uhka väestön toimeentulolle tai maan talouselämän perusteille sekä suuronnettomuus.

Poikkeusolojen ulkopuolella jakeluverkonhaltija on siten tuottamuksesta riippumatta velvollinen suorittamaan sähkönkäyttäjälle vakiokorvauksen keskeytystilanteissa, joissa pykälässä asetetut keskeytysajat ylittyvät. Korvausvelvollisuudesta vapautuminen tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa, kuten edellä on todettu.

Lain perustelujen mukaan vakiokorvausvelvollisuus voi jäädä syntymättä, jos verkkopalvelun voidaan todeta keskeytyneen sellaisen tapahtuman seurauksena, että tapahtuman ehkäiseminen ennalta tai sen poistaminen ei ole ollut mahdotonta, jos se kuitenkin olisi objektiivisesti katsoen vaatinut verkonhaltijalta selvästi kohtuutonta panosta saavutettavaan hyötyyn nähden. Perusteluissa mainitaan esimerkkinä tällaisesta kohtuuttomasta panoksesta saavutettavaan hyötyyn verrattuna verkonhaltijan palveluksessa olevien työntekijöiden hengen tai turvallisuuden vaarantaminen. Näin ollen korvausvelvollisuus ei voisi jäädä syntymättä sillä perusteella, että tapahtuman ehkäiseminen edellyttäisi kalliita verkkoratkaisuja, esim. ilmajohtoverkon järjestelmällistä muuttamista maakaapeliverkoksi.

10.3 Korjaustöiden viivästyminen vaarallisten työolosuhteiden takia

Ylivoimaisen esteen lisäksi verkonhaltijalla on Eduskunnan Talousvaliokunnan mietinnön perusteella oikeus ja jopa velvollisuus lykätä korjaustöiden aloittamista, mikäli

se on välttämätöntä vaarallisten työolosuhteiden takia. Mietinnön mukaan poikkeuksellisten myrskyolojen aiheuttama korjausmahdollisuuden puuttuminen ja työturvallisuuden vaarantuminen vapauttavat verkonhaltijan korvausvastuusta korjauksen alkamisen viivästyksen osalta.

Mietintöön sisältyy lausuma, jonka perusteella hallituksen on seurattava, etteivät vakiokorvauksesta vapautumisen perusteet anna mahdollisuutta perusteettomiin korvauksesta kieltäytymisiin.

10.4 Kanta- tai alueverkosta aiheutuva keskeytys

Kanta- ja alueverkosta aiheutuva keskeytys tai häiriö vapauttaa jakeluverkonhaltijan sähkömarkkinalain perustelujen mukaan vakiokorvausvastuusta. Säännöstöä ei ylipääntään sovellettaisi suurjännitteellä toimivissa kantaverkossa ja alueverkoissa. Tässä suhteessa vakiokorvausmenettelyä koskeva lainsäädäntö poikkeaa oleellisesti virhettä koskevasta lainsäädännöstä, kuten aikaisemmin on todettu.

Korvausvastuun määräytymisen kannalta on tärkeää määrittää jakeluverkon ja muun verkon rajapinta riittävän yksiselitteisesti. Työryhmän näkemyksen mukaan tulkinnan tulee perustua jännitetasoon. Näin rajapisteinä jakeluverkon ja muun verkon välillä voidaan pitää päämuuntajan yläjännitepuolen liittimiä. Tämän tulkinnan perusteella 110 kV kiskoviat vapauttavat jakeluverkonhaltijan vakiokorvausvastuusta.

10.5 Ulkopuolisten toimenpiteistä tai asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys

Yleisesti voidaan todeta, että ulkopuolisten toimenpiteistä tai asiakkaan hallinnassa olevista sähkölaitteista aiheutuvat viat johtavat harvoin yli 12 h kestäviin keskeytyksiin ja siten vakiokorvausvelvollisuuden syntymiseen. Liittymisjohdon vahinkotapauksessa tällainen tilanne voi kuitenkin esimerkiksi kesämökkialueella syntyä.

Lain perustelujen mukaan verkonhaltijan asiakkaiden ja ulkopuolisten aiheuttamien keskeytysten voidaan usein katsoa jäävän jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle, mutta tällaisessakin tapauksessa velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen saattaa syntyä sillä perusteella, että verkonhaltija ei ole riittävällä ja asianmukaisella tavalla varautunut tällaisten vahinkotapahtumien ennalta ehkäisemiseen tai syntyneiden vahinkotapahtumien korjaamiseen. Jo aiemmin sähkökäyttäjällä on ollut aina mahdollisuus esittää virheeseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle. Jakeluverkonhaltija on vastannut virheestä kuluttajalle, mikäli hän ei osoittanut kuluttajalle vähittäismyyjää, joka on ottanut vastattavakseen virheestä aiheutuvat seuraamukset. Uuden lain tarkoituksena on mm. varmistaa, että ne sähkökäyttäjät, jotka ostavat sähkönsä kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, olisivat oikeutettuja vastaavanlaiseen vakiokorvaukseen kuin jos he ostaisivat sähkönsä jakeluverkon kautta. Jakeluverkonhaltija ja kiinteistöverkossa toimiva vähittäismyyjä voivat keskinäisin sopimusjärjestelyin huolehtia vastuunjaostaan tällaisissa tapauksissa.

Perustelujen mukaan säännöksellä ei olisi kuitenkaan tarkoitus siirtää jakeluverkonhaltijan lopullisesti vastattavaksi sellaisia vakiokorvauksia, jotka perustuvat pelkästään jakeluverkkoon liittyneessä kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisessä verkossa tapahtuneeseen verkkopalvelun keskeytykseen. Jakeluverkonhaltija voi

tällaisten tapausten varalta sopimusjärjestelyin huolehtia siitä, että kiinteistöverkossa toimiva vähittäismyyjä korvaa jakelu-verkonhaltijalle hänen vähittäismyyjän asiakkaille suorittamansa vakiokorvaukset.

Edellisen perusteella verkkonhaltija ei voisi automaattisesti vapautua korvausvastuusta sähkön käyttäjälle edes silloin, kun keskeytys johtuu ulkopuolisen tahon toiminnasta tai vika olisi kiinteistön sisäisessä verkossa. Lain henki on, että verkkonhaltijan tulisi varautua em. tapauksiin erilaisin sopimusjärjestelyin.

Työryhmä pitää em. näkemystä verkkonhaltijan kannalta kestävämmänä. Työryhmän näkemyksen mukaan vakiokorvausvastuu tulee rajata verkkonhaltijan verkossa tapahtuneisiin tapahtumiin, jolloin rajapinta määräytyy liittymissopimuksessa määritetyn liittämiskohdan perusteella. Vakiokorvausten maksaminen tulee puolestaan rajata koskemaan vain verkkonhaltijan kanssa sopimussuhteessa olevia asiakkaita.

Sener on puuttunut em. epäkohtaan jo Vakiokorvaus-työryhmän mietinnöstä antamassaan lausunnossa. Lausunnossa todettiin mm., että mietinnön perusteella on epäselvää, mitä vähittäismyyjällä tarkoitetaan. Korvausvastuuta ei voisi säilyttää sähkön vähittäismyyjälle muutoin kuin siinä tapauksessa, että vähittäismyyjä toimii ao. kiinteistöverkossa verkkonhaltijana. Väärinkäsitysten välttämiseksi tässä kohdassa olisi vähittäismyyjän sijaan puhuttava kiinteistöverkon haltijasta. Kiinteistöverkon haltija voi toki toimia verkossa vähittäismyyjänä, mutta kaikki vähittäismyyjät eivät toimi kiinteistöverkossa verkkonhaltijoina.

Ongelmaa valotettiin seuraavalla esimerkillä:

Ajatellaan tilannetta, jossa Sähköyhtiö A toimii vähittäismyyjänä Kiinteistöyhtiö B:n Verkonhaltija C:n vastualueella sijaitsevassa kiinteistössä olevaan huoneistoon. Mikäli kiinteistön sisäisessä verkossa tapahtuu vika, joka johtaa yli 12 h kestäväseen keskeytykseen, ei voida olettaa, että vastuuajoka a.o. asiakkaan tapauksessa käytäisiin vähittäismyyjänä toimivan Sähköyhtiö A:n ja Verkonhaltija C:n välillä. Korvausvelvollisuus on yksiselitteisesti kiinteistöverkon haltijalla. Verkonhaltijan vastuu rajoittuu keskeytyksen osalta kiinteistön liittymispisteeseen. Toisaalta vähittäismyyjällä ei ole minkäänlaisia vaikutusmahdollisuuksia keskeytyksen syntymiseen. Lainkohtaa tuleekin tarkentaa siten, että vähittäismyyjä korvataan tässä kiinteistöverkon haltijalla.

Mikäli keskeytys tapahtuu jakeluverkonhaltijan verkossa, vastuukysymykseen ei liity edellä kuvattuja ongelmia. Verkonhaltija on vastuussa verkkosopimuksensa perusteella asiakkaille, joiden kanssa sillä on voimassa oleva verkkosopimus.

Vaikka sekaannuksen vaara oli jo tuolloin nähtävissä, tulkinta siirrettiin sellaisenaan lain perusteluihin. Työryhmän näkemyksen mukaan mahdollisissa riitatilanteissa tulisi noudattaa lausunnossa esitettyä tulkintaa.

Edellisen perusteella työryhmä katsoo, että:

- Asiakkaan sähkölaitteista, esimerkiksi liittymisjohdosta aiheutuva keskeytys vapauttaa verkkonhaltijan vakiokorvausvastuusta paitsi a.o. sähkökäyttäjän myös kaikkien muiden keskeytyksen vaikutuspiirissä olevien sähkökäyttäjien osalta

- Myös muut ulkopuolisten, esimerkiksi kaivu-urakoitsijoiden aiheuttamat keskeytykset jäävät pääsääntöisesti verkonhaltijan korvausvastuun ulkopuolelle
- Verkonhaltijan korvausvastuu rajoittuu liittämiskohtaan. Liittämiskohta tulee yksiselitteisesti määrittää liittymissopimuksessa. Liittämiskohdan takana aiheutuvat viat jäävät verkonhaltijan korvausvastuun ulkopuolelle. Poikkeuksena on verkonhaltijan vastuulla olevat mittalaitteet, joista mahdollisesti aiheutuvat keskeytykset kuuluvat verkonhaltijan korvausvastuun piiriin.
- Verkonhaltijan korvausvastuu määräytyy verkkosopimuksen perusteella. Näin ollen sellaisissa kiinteistöissä joissa huoneistokohtaiset verkkosopimukset on korvattu yhdellä kiinteistökohtaisella sopimuksella, vakiokorvaus maksetaan vain ao. sopimuksen perusteella. Kiinteistö tulkitaan siten yhdeksi sähkökäyttöpaikaksi, jolloin verkonhaltijan korvausvastuun enimmäismäärä on ko. kiinteistön osalta 700 euroa (siirtymäkauden aikana 350 euroa). Korvauksen jyvittäminen kiinteistöverkkoon liittyneille asiakkaille jäisi siten kiinteistöverkonhaltijan vastuulle.

On huomattava, ettei em. tulkintoja voi sellaisenaan soveltaa virheen perusteella määrättävään hinnanalennukseen ja vahingonkorvaukseen. Virheen osalta verkonhaltijan vastuu on laissa määritetty vakiokorvausmenettelyä ankarammaksi. Asiaa on tarkasteltu lähemmin kohdassa 4.3.

10.6 Työryhmän suositus

Lainsäädännön perusteella verkonhaltijalla on tietyin edellytyksin mahdollisuus vapautua kokonaan vakiokorvausvelvollisuudesta. Lisäksi verkonhaltijalla on tietyin edellytyksin oikeus lykätä keskeytysajan laskemisen aloittamista. Edellisten kohtien perusteella työryhmä on pyrkinyt arvioimaan erilaisia pitkiin keskeytyksiin vaikuttavia tekijöitä ja ryhmittelemään niitä sen mukaan voidaanko ne vakiokorvausvelvollisuutta arvioitaessa tulkita force majeure -esteiksi vai voidaanko niitä käyttää keskeytysajan laskemisajan viiveen perusteena.

1. Force majeure:

- Sota tai sodan uhka tai terroriteko
- Ilkivalta
- Katastrofi
- Lakko
- Energian säännöstely tms. viranomaismääräykset, esim. polttoainepula

2. Viive:

- Työturvallisuus (puita kaatuu, voimakas ukkonen, kova merenkäynti, tulva)
- Kulkuyhteydet eivät toimi (puita tiellä, tiet eivät ole aurattuja, tulva)
- Viranomaisohjeet ja –määräykset (ihmisiä käsketty pysymään sisätiloissa, esim. myrkkyyvuodot tms.)
- Tulipalo (pelastuslaitos johtaa, eikä salli kulkua vikapaikalle)

Seuraavat seikat eivät työryhmän mielestä vapauta verkonhaltijaa vakiokorvausvelvollisuudesta eivätkä oikeuta viiveeseen keskeytysajan laskemisessa:

- Ylityöt (työaikalaki estää työnteen); hätätyön soveltaminen tai ulkopuolisen työvoiman käyttö
- Materiaalipula (kaikilla Suomen verkkoyhtiöillä tarve samaan aikaan saada verkonrakennusmateriaalia)
- Viestiliikenteeseen liittyvät ongelmat (tukiasemien toimimattomuus)
- Taloudelliset syyt (verkon rakenteen muuttaminen esim. maakaapelointi, joita ei voida pitää taloudellisesti perusteltuina)

Lisäksi työryhmä katsoo, että

- Vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma.
- Kanta- ja alueverkosta aiheutuva keskeytys tai häiriö vapauttaa jakeluverkonhaltijan vakiokorvausvastuusta.
- Asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys vapauttaa verkonhaltijan vakiokorvausvastuusta paitsi ao. sähkökäyttäjän myös kaikkien muiden keskeytyksen vaikutuspiirissä olevien sähkökäyttäjien osalta.
- Myös muiden ulkopuolisten, esimerkiksi kaivu-urakoitsijoiden aiheuttamat keskeytykset jäävät lain mukaan verkonhaltijan vakiokorvausvastuun ulkopuolelle.
- Verkonhaltijan korvausvastuu rajoittuu liittämiskohtaan
- Korvausvastuu määräytyy aina verkkosopimuksen perusteella.

11. Kehitystarpeet

11.1 Yleistä

Lakiin liittyy kahden vuoden siirtymäkausi, jonka aikana vakiokorvauksen enimmäismäärä on rajoitettu 50 %:iin säännöksessä esitetystä enimmäismäärästä. Tavoitteena on näin kannustaa jakeluverkonhaltijoita parantamaan toimitusvarmuutta sekä toimintaansa keskeytysaikojen lyhentämiseksi. Siirtymäkauden aikana verkonhaltijat voivat parantaa organisaationsa toimintaa ja verkkonsa kuntoa sekä vähentää verkkopalveluiden keskeytymisistä aiheutuvia toiminnallisia riskejään.

Seuraavassa on lueteltu eräitä keskeisiä kehityskohteita, joihin verkonhaltijoiden tulisi kiinnittää huomiota em. siirtymäkauden aikana.

11.2 Verkon rakenteellinen kehittäminen

Keskeytysten määrään ja pituuteen voidaan vaikuttaa ensisijaisesti oikeilla verkkoon tehtävillä investoinneilla. Keskeytysten kannalta maakaapelointi on avainasemassa. Myös ilmajohtojen sijoittamisella teiden varsille pienennetään vaurioitumisriskiä ja parannetaan käyttövarmuutta. Kohdistamalla lisäksi vuosittaiset kunnossapitotoimenpiteet oikein ja tehokkaasti voidaan hidastaa verkon vanhenemista ja säilyttää nykyinen käyttövarmuustaso.

Vaikka investoinneilla ja em. käyttö- ja kunnossapitotoimenpiteillä onkin suuri merkitys keskeytysten määrän ja pituuden ja siten maksettavien vakiokorvausten suuruuden kannalta, ei näitä asioita ole käsitelty tässä raportissa. Tarvittaessa asia voidaan antaa uuden työryhmän tehtäväksi.

KTM asetti syksyn 2001 myrskyjen jälkeen selvitysmiehen pohtimaan sähkönjakelun varmuuteen liittyviä kysymyksiä. Selvitysmies julkaisi keväällä 2002 raportin, jossa hän mm. suosittelee, että jakeluverkonhaltijat laatisivat aina vuosittain päivitettävän kymmenen vuoden kehittämisohjelman, jolloin vuosittaiset investoinnit ja niiden vaikutus verkkopalvelumaksuun voitaisiin pitää kohtuullisina.

Työryhmä pitää selvitysmiehen suositusta tältä osin perusteltuna. Jo tällä hetkellä verkonhaltijat kehittävät verkkojaan erilaisten pitkän aikavälin investointisuunnitelmien mukaisesti. Se missä muodossa ko. suunnitelmat laaditaan ja millä nimellä niitä kutsutaan, vaihtelee luonnollisesti yhtiöstä riippuen. Käytännössä verkonhaltijat kuitenkin toimivat jo tällä hetkellä, kuten selvitysmies raportissaan ehdottaa. Mikäli näin ei ole, työryhmä suosittelee, että kehittämissuunnitelmien laatiminen käynnistetään heti.

Sen sijaan selvitysmiehen raportissa esitettyä näkemystä, jonka mukaan sähköverkon suunnittelussa, rakentamisessa, käytössä ja kunnossapidossa olisi tavoiteltava tasoa, jolla pisimmät keskeytykset sähkönjakelussa olisivat korkeintaan 6 tuntia myös hyvin poikkeuksellisissa olosuhteissa, työryhmä ei pidä perusteltuna.

11.3 Keskeytystilanteisiin varautuminen

Keskeytysaikoja voidaan lyhentää huolellisella valmistautumisella. Lisäksi nykyaikaisella ja kattavalla verkostoautomaatiolla nopeutetaan korjaustoimintaa ja lyhennetään näin keskeytysaikoja.

Keskeytystilanteisiin varautumista on sivuttu tämän raportin kohdassa 6. Tässä yhteydessä viitataan lisäksi keväällä 2002 julkaistuun Senerin verkostosuositukseen YA 7:02 ”Sähköverkkoyhtiön toiminta suurhäiriössä”. Suosituksessa on selostettu, miten verkonhaltijan tulisi varautua laajoihin häiriötilanteisiin ja miten sen tulisi häiriötilanteessa toimia. Suositus on laadittu varautumissuunnitelman muotoon, jonka perusteella verkonhaltija voi laatia oman suunnitelmansa.

Myös em. selvitysmiehen raportissa on esitetty, että jakeluverkonhaltijalla tulisi olla ajan tasalla oleva varautumissuunnitelma häiriötilanteiden varalle. Selvitysmiehen raportissa on lisäksi selostettu, mitä verkonhaltijan varautumissuunnitelmaan tulisi sisältyä. Selvitysmiehen mukaan varautumissuunnitelmaa tulisi ylläpitää säännöllisesti ja se tulisi päivittää jokaisen laajemman häiriötilanteen jälkeen.

Työryhmän mielestä on lisäksi tärkeää, että häiriötilanteisiin valmistauduttaisiin tietyn välein järjestettävillä harjoituksilla.

11.4 Keskeytysten havaitseminen ja todentaminen

Työryhmän näkemyksen mukaan keskeytysten havaitsemisen ja todentamisen tulisi perustua ensisijaisesti verkko- ja asiakastietojärjestelmiin. Alkuvaiheessa kuitenkin riittää, että tässä keskitytään 20 kV verkon tasolle. Mikäli tietoa ei saada luotettavasti tietojärjestelmistä, lähtökohtana on asiakkaan oma ilmoitus. Pienjänniteverkon vioissa on yleensä turvaututtava asiakkaiden ilmoituksiin.

Suurhäiriötilanteissa ilmoitusten vastaanottamisen luotettavuutta voidaan parantaa erilaisten call center- tai contact center-palvelujen avulla. Call centeriin tulleet ilmoitukset tulisi jatkossa voida siirtää suoraan verkonhaltijan verkko- ja asiakastietojärjestelmiin.

Keskeytyksen päättymisajan määrittäminen on selvästi alkamisajankohtaa vaikeampaa, eikä se voi perustua asiakkaalta saatuihin ilmoituksiin. Vakiokorvausjärjestelmän käyttöönotto edellyttääkin jatkossa muutoksia verkonhaltijoiden mittaus- ja asiakastietojärjestelmiin.

Kaukoluettavaan energiamittariin on jo tänään mahdollista liittää ominaisuus, jonka avulla keskeytykset voidaan todentaa luotettavasti asiakaskohtaisesti.

Myös tekstiviestipalveluja voidaan käyttää keskeytystilanteissa sekä asiakkaan ilmoittaessa keskeytyksestä verkonhaltijalle että verkonhaltijan ilmoittaessa keskeytyksistä ja korjauksen etenemisestä asiakkaalle. Kehittyvät tekstiviestipalvelut tarjoavat jatkossa uusia mahdollisuuksia keskeytyksen todentamiseen.

11.5 Vakiokorvausten maksaminen

Koska vakiokorvauksiin oikeuttavat pitkät keskeytykset ovat kokemuksen perusteella harvinaisia ja vakiokorvaus maksettaisiin aluksi pääsääntöisesti asiakkaan hakemuksesta, tietojärjestelmistä ei ole tarpeellista tehdä täysin automatisoituja. Aivan pieniä yhtiöitä lukuun ottamatta korvauksen maksamisen jonkinasteinen automatisointi on kuitenkin jo tässä vaiheessa perusteltua.

Työryhmän näkemyksen mukaan osalla verkonhaltijoista olisi jo nykyisin käytössä olevien tietojärjestelmien avulla jonkinlainen valmius automaattiseen korvausten maksamiseen. Muilla korvausten maksaminen tulee ainakin alkuaiheessa vaatimaan erittäin paljon käsityötä.

Tilanne paranee ainakin osittain pian lain voimaantulon jälkeen, kun järjestelmätöimittajat saavat valmiiksi automaattisen maksatuksen mahdollistavan järjestelmäosan. Järjestelmien kehittämistä tulee kuitenkin jatkaa järjestelmän luotettavuuden ja kattavuuden parantamiseksi.

11.6 Varautuminen vakiokorvausten maksamiseen

Verkonhaltija voi pyrkiä hallitsemaan vakiokorvauksiin liittyvää riskiä joko vakuuttamalla tai erilaisten vakiokorvausrahastojen avulla. Hinnoittelun valvonnan uudistamiseen liittyvä tarkastelujakson pidentäminen mahdollistaa tietyin edellytyksin vakiokorvauksista aiheutuvien lisäkulojen perimisen myös jälkikäteen verkkopalvelumaksuissa.

Työryhmä on päätenyt näkemykseen, jonka mukaan vartenotettavimmat vaihtoehdot jatkokeskustelujen pohjaksi olisivat yritysten yhteinen korvausrahasto ja korvausten kattaminen verkkopalvelumaksuilla. Rahastomalliin sisältyy kuitenkin monia avoimia kysymyksiä, joiden selvittäminen ei ollut mahdollista tämän työryhmän puiteissa. Työryhmä esittää, että rahastovaihtoehdon syvällisempi selvittäminen annetaan uuden jatkotyöryhmän tehtäväksi.

Myös vakuuttamiseen liittyvien asioiden kehittäminen vielä kesken. Jatkossa vakuuttaminen saattaa kuitenkin muodostua varteenotettavaksi vaihtoehdoksi em. mallien rinnalle.

Alkuvaiheessa, todellisten vaihtoehtojen puuttuessa, yleisin ratkaisu lienee kuitenkin varautumisen sijasta periä mahdollisista vakiokorvauksista aiheutuvat kustannukset verkkopalvelumaksuissa.

12. Yhteenveto työryhmän suosituksista

12.1 Yleistä

Lain mukaan vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta **verkkopalvelusta** johtuva keskeytystapahtuma. Vakiokorvaus täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Vakiokorvausta koskeva säännös ei muuta sähkömarkkinalain 27 c §:ään sisältyvää virheen määrittelyä. Saman keskeytyksen perusteella voi kuitenkin syntyä oikeus **ainoastaan jommankumman** perusteen mukaiseen hyvitykseen, siis joko hinnanalennukseen virheen johdosta tai vakiokorvaukseen. Vahingonkorvausasiat käsitellään erikseen. Asiaa on havainnollistettu kuvassa 1 kohdassa 4.2.

Työryhmän raportissa on työryhmän toimeksiannon mukaisesti keskitytty vakiokorvauksiin. Virheen osalta raportissa on selvitetty virheen ja vakiokorvauksen rajapintaa sekä erityisesti sitä, miten uusi vakiokorvausmenettely suhtautuu hinnanalennukseen ja virheen perusteella maksettavaan vahingonkorvaukseen. Virheen ja vakiokorvauslainsäädännön tulkinnoissa esiintyviä eroja on kuvattu raportin kohdassa 4.3. Muilta osin virheeseen liittyvien kysymysten käsittely on jätetty vähemmälle, ja työryhmä esittää, että tarkastelua tulisi jatkaa uudessa työryhmässä.

Varautumisvaihtoehtojen osalta raportissa on esitetty vaihtoehtoiset varautumismallit. Työryhmä on päätenyt näkemykseen, jonka mukaan varteenotettavimmat vaihtoehdot jatkokeskustelujen pohjaksi olisivat yritysten yhteinen vakiokorvausrahasto ja korvausten kattaminen verkkopalvelumaksuilla. Rahastomalliin sisältyy kuitenkin monia avoimia kysymyksiä, joiden selvittäminen ei ollut mahdollista tämän työryhmän puitteissa. Työryhmä esittää, että rahastovaihtoehdon syvällisempi selvittäminen annetaan uuden jatkotyöryhmän tehtäväksi.

Seuraavassa on esitetty yhteenveto raportissa annetuista suosituksista.

12.2 Vakiokorvausvelvollisuuden todentaminen

Keskeytysten todentaminen tulisi perustua ensisijaisesti verkko- ja asiakastietojärjestelmiin. Työryhmän näkemyksen perusteella alkuvaiheessa riittää, että tässä keskitytään 20 kV verkon tasolle. Pj-verkon vioissa voidaan turvautua asiakkaan ilmoituksiin.

Verkkopalvelun keskeytystä tulee lain perusteella arvioida yhtenä kokonaisuutena. Tämä koskee erityisesti sellaisia tilanteita, joissa verkonhaltija onnistuu hetkittäin kytkemään sähköntoimituksen, mutta tilanne selvästi korjaannu olosuhteet huomioon ot-

taen kohtuulliseksi katsottavaksi ajaksi. Työryhmän näkemyksen mukaan em. kohtuullisena aikana voidaan yleensä pitää kahta (2) tuntia, jonka kuluessa sähkökäytöllä on mahdollisuus suoriutua välttämättömistä sähköä vaativista toiminnoistaan. Sähkölämmityksen tapauksessa sähköllisen ajan tulee kuitenkin olla puolet sitä edeltävän ajan keskeytyksen pituudesta.

Verkkopalveluehtojen perusteella yli 12 h kestävä yhden tai kahden vaiheen keskeytyminen johtaa vakiokorvausvelvollisuuden syntymiseen.

12.3 Vakiokorvausten maksaminen

Verkonhaltijan korvausvastuu määräytyy yksiselitteisesti **verkkosopimuksen** tai siihen rinnastettavan kokonaistoimitussopimuksen perusteella.

Jotta vakiokorvauksen hakeminen ja maksaminen olisi riittävän yksinkertaista, verkonhaltijoiden tulisi laatia sähköinen hakukaavake, joka olisi haettavissa verkonhaltijan WWW-sivuilta.

Sähkökäyttäjän tulisi esittää verkonhaltijalle vaatimuksensa vakiokorvauksen maksamisesta 2-3 kk kuluessa. Poikkeustilanteissa, esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen kohdalla hakemusaikaa voidaan perustellusti pidentää.

Lakiin sisältyvän siirtymäkauden kuluessa verkonhaltijoiden tulisi pyrkiä luomaan järjestelmä, jonka avulla korvausten maksaminen tapahtuisi automaattisesti. Tämä parantaa asiakkaiden luottamusta verkonhaltijaan ja vähentää oleellisesti vakiokorvausten maksamisesta aiheutuvaa työmäärää. Automaattinen maksaminen mahdollistaa myös vakiokorvauksen ”maksamisen” hyvityksenä seuraavassa laskussa.

Lain perustelujen mukaan vakiokorvaus lasketaan suhteellisina osuuksina kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta verollisesta verkkopalvelumaksusta. Asiakkaan vuotuisesta verkkopalvelumaksua määritettäessä lähtökohtana olisivat ao. vuotta koskeva kulutusarvio ja keskeytysajankohtana voimassa ollut tariffi. Työryhmä korostaa, että verollinen verkkopalvelumaksu luo vain laskentaperustan. Itse korvausten maksamisessa kyse on vakiokorvauksen suuruisen euromääräisen hinnan alennuksen palauttamisesta asiakkaalle.

12.4 Vakiokorvausten maksamiseen varautuminen

Verkonhaltija voi vähentää vakiokorvauksiin liittyvää uutta korvausriskiä vakuuttamalla tai varautumalla korvausten maksamiseen vakiokorvausrahaston avulla. Mahdollisesti maksettavat korvaukset voidaan ottaa huomioon myös verkkopalvelumaksuissa.

Työryhmän mielestä varteenotettavimmat vaihtoehdot jatkokeskustelujen pohjaksi ovat yritysten yhteinen vakiokorvausrahasto ja korvausten kattaminen verkkopalvelumaksuilla. Vakuuttaminen ei asian keskeneräisyyden takia ole vielä tällä hetkellä ensisijainen varautumisvaihtoehto.

12.5 Vakiokorvallisuusvelvollisuudesta vapautuminen

Lain perusteella verkkonhaltija on tuottamuksesta riippumatta velvollinen suorittamaan sähkökäyttäjälle vakiokorvauksen keskeytystilanteissa, joissa pykälässä asetetut keskeytysajat ylittyvät. Verkonhaltijalla on kuitenkin tietyin edellytyksin mahdollisuus vapautua kokonaan vakiokorvausvelvollisuudesta. Lisäksi verkkonhaltijalla voi tietyissä tilanteissa lykätä keskeytysajan laskemisen aloittamista.

Työryhmän näkemyksen mukaan seuraavia tekijöitä voidaan pitää force majeure – esteinä:

- Sota tai sodan uhka tai terroriteko
- Ilkivalta
- Katastrofi
- Lakko
- Energian säännöstely tms. viranomaismääräykset, esim. polttoainepula

Seuraavia tekijöitä voidaan puolestaan käyttää keskeytysajan laskemisajan viiveen perusteena:

- Työturvallisuus (puita kaatuu, voimakas ukkonen, kova merenkäynti, tulva)
- Kulkuyhteydet eivät toimi (puita tiellä, tiet eivät ole aurattuja, tulva)
- Viranomaisohjeet ja –määräykset (ihmisiä käsketty pysymään sisätiloissa, esim. myrkkyyvuodot tms.)
- Tulipalo (pelastuslaitos johtaa, eikä salli kulkua vikapaikalle)

Seuraavat seikat eivät työryhmän mielestä vapauta verkkonhaltijaa vakiokorvausvelvollisuudesta eivätkä oikeuta viiveeseen keskeytysajan laskemisessa:

- Ylityöt (työaikalaki estää työnteon); hätätyön soveltaminen tai ulkopuolisen työvoiman käyttö
- Materiaalipula (kaikilla Suomen verkkoyhtiöillä tarve samaan aikaan saada verkkorakennusmateriaalia)
- Viestiliikenteeseen liittyvät ongelmat (tukiasemien toimimattomuus)
- Taloudelliset syyt (verkon rakenteen muuttaminen esim. maakaapelointi, joita ei voida pitää taloudellisesti perusteltuina)

Lisäksi korvausvelvollisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon seuraavat seikat:

- Vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma.
- Kanta- ja alueverkosta aiheutuva keskeytys tai häiriö vapauttaa jakeluverkonhaltijan vakiokorvausvastuusta.
- Asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys vapauttaa verkkonhaltijan vakiokorvausvastuusta paitsi ao. sähkökäyttäjän myös kaikkien muiden keskeytyksen vaikutuspiirissä olevien sähkökäyttäjien osalta.
- Myös muiden ulkopuolisten, esimerkiksi kaivu-urakoitsijoiden aiheuttamat keskeytykset jäävät lain mukaan verkkonhaltijan vakiokorvausvastuun ulkopuolelle.
- Verkonhaltijan korvausvastuu rajoittuu liittämiskohtaan
- Korvausvastuu määräytyy aina verkkosopimuksen perusteella.

12.6 Kehitystarpeet

Keskeytysten määrään ja pituuteen voidaan vaikuttaa ensisijaisesti oikeilla verkkoon tehtävillä investoinneilla. Eri yhteyksissä on esitetty, että verkkonhaltijat laatisivat ja ylläpitäisivät kehittämissuunnitelmia, joiden avulla vuosittaiset investoinnit voitaisiin pitää kohtuullisina. Työryhmä suosittelee, että kehittämissuunnitelmien laatiminen käynnistettäisiin heti, mikäli näin ei ole jo tehty.

Jakeluverkonhaltijalla tulisi lisäksi olla ajan tasalla oleva varautumissuunnitelma häiriötilanteiden varalle. Varautumissuunnitelman pohjana voisi olla Senerin verkoston suositus YA 7:02 ”Sähköverkkoyhtiön toiminta suurhäiriössä”. Työryhmän mielestä on lisäksi tärkeää, että häiriötilanteisiin valmistauduttaisiin tietyin välein järjestettävillä harjoituksilla.

Työryhmän näkemyksen mukaan keskeytysten havaitsemisen ja todentamisen tulisi perustua ensisijaisesti verkko- ja asiakastietojärjestelmiin, joihin vakiokorvausjärjestelmän käyttöönotto edellyttää merkittäviä muutoksia. Kehittyvät tekstiviestipalvelut tarjoavat lisäksi jatkossa uusia mahdollisuuksia keskeytyksen todentamiseen.

Kuten aikaisemmin on todettu, vakiokorvausten maksamisen tulisi tapahtua automaattisesti. Tämä on tietyin rajoituksin mahdollista jo nykyisin käytössä olevilla tietojärjestelmillä. Järjestelmien kehittämistä tulee kuitenkin jatkaa järjestelmän luotettavuuden ja kattavuuden parantamiseksi.

LIITE 1: VAKIOKORVAUSMENETTELYÄ KOSKEVAT SÄÄDÖKSET JA YLEISET PERIAATTEET

1 Sähkömarkkinalainsäädäntö

1.1. *Sähkömarkkinalaki ja laki sähkömarkkinalain muuttamiseksi*

Eduskunta hyväksyi 17.2.2003 sähkömarkkinalain muuttamista koskevan hallituksen esityksen. Sähkömarkkinalain muuttamista koskeva laki tulee voimaan 1.9.2003. Tämän jälkeen sähkönkäyttäjällä on oikeus verkkopalvelun yhtäjaksoisen keskeytymisen perusteella vakiokorvaukseen. Vakiokorvauksen määrä on sähkönkäyttäjän vuotuisesta verkkopalvelumaksusta:

- 10 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 12 tuntia mutta vähemmän kuin 24 tuntia;
- 25 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 24 tuntia mutta vähemmän kuin 72 tuntia;
- 50 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 72 tuntia mutta vähemmän kuin 120 tuntia; sekä
- 100 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 120 tuntia.

Vakiokorvauksen enimmäismäärä verkkopalvelun keskeytymisen johdosta on kuitenkin 700 euroa sähkönkäyttäjää kohti. Vakiokorvauksen enimmäismäärää voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella rahanarvon muutosta vastaavasti. Lainmuutokseen sisältyvän siirtymäsäännöksen perusteella verkkopalvelun keskeytymisen johdosta maksettavan vakiokorvauksen enimmäismäärä on 350 euroa, jos vakiokorvauksen perustana oleva keskeytys on alkanut ennen kuin kaksi vuotta on kulunut lain voimaantulosta. Laissa todetaan edelleen, että mikäli verkkopalvelu on ollut keskeytyneenä tämän lain voimaan tullessa, katsotaan keskeytysajan alkaneen lain voimaantulohetkestä.

Lain perusteella verkonhaltija voi vapautua korvausvelvollisuudesta vain, mikäli hän voi osoittaa, että verkkopalvelun keskeytyminen johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiansa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottavan huomioon toiminnassaan ja jonka seurauksia hän ei kaikkea huolellisuutta noudattaen ole voinut välttää tai voittaa.

Vakiokorvauksia koskeva lakimuutos täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Vakiokorvausta koskevalla säännöksellä ei ole tarkoitus muuttaa sähkömarkkinalakiin sisältyvää virheen määrittelyä. Sähkön toimitus voi olla virheellinen vaikka vakiokorvauksen suoritusvelvoitteen synnyttävä keskeytysaika ei täytykään. Vastaavasti vakiokorvausta koskevan säännöksen erilaisen rakenteen vuoksi ei korvausperusteen synnyttävän keskeytysajan täytyminen välttämättä merkitse, että sähkötoimituksessa on laissa tarkoitettu virhe.

Sähkömarkkinalain perusteella sähkötoimitus on virheellinen, jos sähkön laatu tai toimitustapa ei vastaa sitä, mitä voidaan katsoa sovitun. Jollei toisin ole sovittu, sähkötoimitus on virheellinen, jos sähkö ei laadultaan vastaa Suomessa noudatettavia standardeja (lähinnä SFS-EN 50160) tai jos sähkötoimitus on yhtäjaksoisesti tai tois-

tuvasti keskeytynyt eikä keskeytystä voida pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä. Lain mukaan sähkönkäyttäjällä on oikeus virheen perusteella virhettä vastaavaan hinnanalennukseen. Jos virhe perustuu sähköntoimituksen keskeytykseen, hinnanalennuksen määrä on vähintään kahta viikkoa vastaava osuus vuotuisesta verkkopalvelumaksusta. Lain mukaan sähkönkäyttäjällä on lisäksi oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii virheen vuoksi.

Vakiokorvauksia koskevassa lainmuutoksessa todetaan edelleen, että mikäli sähkönkäyttäjälle maksetaan verkkopalvelun keskeytymisen johdosta vakiokorvaus, hänellä ei ole oikeutta hinnanalennukseen saman keskeytyksen johdosta.

Lopuksi laissa todetaan, ettei vakiokorvauksia koskevista säännöksistä saa sopimuksin poiketa sähkönkäyttäjän vahingoksi. Muutoin sähkömarkkinoiden sopimuksia koskevista säännöksistä (SML 6 a §) ei saa sopimuksin poiketa kuluttajan vahingoksi.

Lain mukaan sähkönkäyttäjällä on aina oikeus esittää virheeseen sekä verkkopalvelun keskeytymiseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle. Vaatimus on esitettävä kohtuullisessa ajassa siitä, kun sähkönkäyttäjä on havainnut virheen tai verkkopalvelun keskeytymisen tai hänen olisi pitänyt se havaita ja hänellä oli vaatimuksen esittämiseksi tarvittavat tiedot jakeluverkonhaltijasta.

Jakeluverkonhaltija vastaa virheestä kuluttajalle, jollei hän kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta tiedon saatuaan ilmoita kuluttajalle virheestä vastuussa olevaa vähittäismyyjää, joka ottaa vastattavakseen virheestä aiheutuvan vahingonkorvauksen tai hinnanalennuksen.

Jakeluverkonhaltija ja vähittäismyyjä, joka toimittaa sähkön kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, vastaa verkkopalvelun keskeytymisestä sähkönkäyttäjälle. Jakeluverkonhaltija vastaa verkkopalvelun keskeytymisestä verkossaan tämän lisäksi myös sähkönkäyttäjälle, joka ostaa sähkön hänen jakeluverkkoonsa liittyneen kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, jollei jakeluverkonhaltija kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta tiedon saatuaan ilmoita sähkönkäyttäjälle vähittäismyyjää, joka ottaa vastattavakseen verkkopalvelun keskeytymiseen perustuvan vakiokorvauksen.

1.2. Sähkömarkkinalain perustelut (HE 218/2002)

Lain mukaan jakeluverkonhaltija on verkkopalvelun keskeytyessä vähintään 12 tunnin ajaksi velvollinen suorittamaan sähkönkäyttäjälle korvauksen sähkönkäyttämömahdollisuuden puuttumisesta. Verkonhaltijan vastuu on säännöksen mukaan tuottamuksesta riippumatonta.

Jakeluverkonhaltijan lisäksi säännöstä sovellettaisiin sellaiseen sähkön vähittäismyyjään, joka myy sähköä sähkönkäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, jos verkkopalvelun keskeytymissyynä on tällaisessa verkossa syntynyt tapahtuma.

Suurjännitteellä toimivissa kantaverkossa ja alueverkoissa tapahtuvat keskeytykset on rajattu säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Vakiokorvauksen perusteena olisi jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma. Sähkönmyyjän sähköenergian toimituksen keskeytyminen ei sen sijaan olisi vakiokorvaukseen oikeuttava tapahtuma.

Korvausvelvollisuudesta vapautuminen tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa. Säännöksessä asetetaan korvausvelvollisuudesta vapautumiselle kolme edellytystä. Näiden kaikkien on täyttyvä, jotta jakeluverkonhaltija välttyy suorittamasta vakio-korvausta. Jakeluverkonhaltijalla on todistustaakka siitä, että vastuuvapauden edellytykset ovat käsillä.

Korvausvelvollisuudesta vapautumiselle on ensinnäkin edellytyksenä, että keskeytyksen aiheuttava tapahtuma on jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella. Toinen korvausvelvollisuudesta vapautumisen edellytys on, että este on sellainen, ettei jakeluverkonhaltijan voida kohtuudella edellyttää ottavan sitä huomioon toiminnassaan.

Koska sähkötoimituksen keskeytyksettömyyttä ei ole mahdollista toteuttaa jakeluverkoissa eikä kaikkien mahdollisten varautumiskeinojen käyttäminen keskeytyksettömän verkkopalvelun turvaamiseksi ole taloudellisesti tarkoituksenmukaista, laissa todetaan, että korvausvelvollisuuden vapautumisen edellytykset täyttyvät tältä osin, jos esteen poistamisen edellyttämät toimenpiteet edellyttävät kohtuuttoman korkean varautumistason ylläpitämistä tai kohtuuttoman suurten investointien tekemistä vahinkotapahtuman välttämiseksi tapahtuman poikkeukselliseen luonteeseen tai harvinaisuuteen verrattuna.

Sääolosuhteiden seurauksena syntyvät keskeytykset ovat tyypillisiä jakeluverkkotoimintaan liittyviä keskeytystapahtumia. Esimerkiksi myrskytuuli, salamointi, tulva tai puiden oksille satava lumi voivat johtaa sähköverkkojen ja niiden osien vaurioitumiseen siten, että seurauksena on verkkopalvelun keskeytyminen. Vaikka sääolosuhteiden aiheuttamien keskeytysten taustalla olevat luonnonilmiöt ovat jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella, sääolosuhteiden aiheuttamat vahingot ovat luonteeltaan jakeluverkkotoiminnalle tyypillisiä tapahtumia. Sama koskee myös eläinten sähköverkoille aiheuttamia vahinkoja ja niiden seurauksina syntyviä verkkopalvelun keskeytymisiä. Siksi jakeluverkonhaltijan voidaan kohtuudella edellyttää varautuvan hyvin korkealla varautumisasteella niiden aiheuttamien keskeytysten ennalta ehkäisemiseen sekä niiden väistämättä verkkopalveluun aiheuttamien keskeytysten korjaamiseen siltä osin kuin ne eivät ole täysin poikkeuksellisia Suomen olosuhteissa. Esimerkiksi syksyllä 2001 laajoja keskeytyksiä aiheuttaneiden Pyry- ja Janikamyrskyjen voidaan lain perustelujen mukaan katsoa olleen Suomen oloissa harvinaisia, mutta ei täysin poikkeuksellisia.

Sääolosuhteiden aiheuttamia verkkopalvelun keskeytymisiä ei ole tarkoitettu arvosteltavaksi yhdenmukaisesti 27 c §:ssä määritellyn virheen tunnusmerkkien kanssa. Pitkä verkkopalvelun keskeytyminen voi kuitenkin olla myös sähkötoimituksen virhe, jonka perusteella sähkönkäyttäjällä on mahdollisuus erikseen myös vahingonkorvaukseen hänelle aiheutuneesta vahingosta.

Verkonhaltijan asiakkaiden ja ulkopuolisten aiheuttamien keskeytysten voidaan usein katsoa jäävän jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle, mutta tällaisessakin tapauksessa velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen saattaa syntyä sil-

lä perusteella, että verkonhaltija ei ole riittävällä ja asianmukaisella tavalla varautunut tällaisten vahinkotapahtumien ennalta ehkäisemiseen tai syntyneiden vahinkotapahtumien korjaamiseen.

Jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia seikkoja ovat selkeästi valmiuslain (1080/1991) 2 §:ssä tarkoitetut poikkeusolot. Näitä ovat esimerkiksi sota tai sodan uhka, kansainvälinen jännitystilä, joka edellyttää Suomen puolustusvalmiuden kohottamista, välttämättömien polttoaineiden ja muun energian sekä raaka-aineiden tai tavaroiden tuonnin vaikeutumisesta tai estymisestä taikka muusta vaikutuksiltaan näihin verrattavasta kansainvälisen vaihdannan häiriintymisestä aiheutuva uhka väestön toimeentulolle tai maan talouselämän perusteille sekä suuronnettomuus.

Seikat, jotka liittyvät jakeluverkonhaltijan palveluksessa olevien henkilöiden toimintaan, kuuluvat normaalisti tämän vastuupiiriin. Poikkeuksen tästä saattavat kuitenkin muodostaa työtaistelutilanteet. Tällaisissa tapauksissa on kysymys työntekijöiden itenäisestä toiminnasta, jonka ei yleensä voida katsoa kuuluvan jakeluverkonhaltijan vastuupiiriin.

Kolmas korvausvelvollisuudesta vapautumisen edellytys on, että jakeluverkonhaltija ei kaikkea huolellisuutta noudattaen ole voinut välttää eikä voittaa estettä tai sen seurauksia.

Kuten edellä on todettu, säännöksessä tarkoitettu korvausvelvollisuus voi jäädä syntymättä, jos verkkopalvelun voidaan todeta keskeytyneen sellaisen tapahtuman seurauksena, että tapahtuman ehkäiseminen ennalta tai sen poistaminen ei ole ollut mahdollista, jos se kuitenkin olisi objektiivisesti katsoen vaatinut verkonhaltijalta selvästi kohtuutonta panosta saavutettavaan hyötyyn nähden. Esimerkkinä tällaisesta kohtuuttomasta panoksesta saavutettavaan hyötyyn verrattuna voidaan mainita verkonhaltijan palveluksessa olevien työntekijöiden hengen tai turvallisuuden vaarantaminen. Vastaavalla tavalla säännöksessä ei myöskään edellytetä, että esteen tai sen seurausten välttämisen tai torjumisen olisi oltava suorastaan mahdotonta, jotta korvausvelvollisuudesta vapautuminen tulisi kysymykseen.

Pykälän 2 momentissa määritellään vakiokorvauksen suuruus sekä verkkopalvelun keskeytymisaikat, jotka synnyttävät korvausperusteen. Vakiokorvaus lasketaan suhteellisin osuuksina kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta verkkopalvelumaksusta. Verkkopalvelumaksulla tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkia asiakkaan käyttämän verkkopalvelutuotteen laskutuksessa säännöllisesti toistuvia komponentteja kuten kiinteitä maksuja, energiamaksuja sekä mittalaitemaksuja niihin sisältyvien verojen määrä mukaan lukien. Korvauksen määräytymisperusteena on tarkoituksenmukaista käyttää ensisijaisesti laskutuksen perustana olevaa vuotuista kulutusarviota, ellei korvauksen maksatushetkellä ole käytettävissä mittaukseen perustuvaa tietoa korvaukseen oikeutetun asiakkaan sähkökäytöstä.

Keskeytysaika alkaa siitä, kun keskeytys on tullut tai sen voidaan katsoa tulleen jakeluverkonhaltijan tietoon. Verkonhaltija voi saada tiedon keskeytyksestä joko omista verkonhallintatietojärjestelmistään automaattisesti tai asiakkaan itsensä ilmoittamana. Tällainen ilmoitus aloittaa keskeytysajan myös niiden asiakkaiden osalta, joiden verkkopalvelun voidaan saadun tiedon perusteella todeta keskeytyneen.

Velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen syntyy aina kunkin keskeytymisen osalta erikseen. Näin ollen usea peräkkäinen pykälässä säädetty aikarajat ylittävä keskeytys verkkopalvelussa luo velvoitteen vakiokorvauksen maksamiseen. Verkkopalvelun keskeytystä on kuitenkin arvioitava yhtenä kokonaisuutena, vaikka verkonhaltija onnistuisi hetkittäin kytkemään sähköntoimituksen, mikäli toimitus ei tällaisessa tapauksessa selvästi korjaannu olosuhteet huomioon ottaen kohtuulliseksi katsottavaksi ajaksi. Toisaalta verkonhaltija voi, mikäli tähän mahdollisuuksia ilmenee, pyrkiä vapautumaan korvausvastuusta jakelemalla sähköä eri kohteisiin siten, ettei korvausperustetta synny ja samalla mahdollistaa asiakkailleen mahdollisuuden hyödyntää sähköä tulevaan tai tuleviin toimituskatkoihin siihen saakka, kunnes sähkönjakelu voidaan saattaa tavanomaiseen tilaan.

Pykälän 4 momentti sisältää tarkentavan säännöksen verkkopalvelun keskeytymiseen perustuvan vakiokorvauksen suhteesta sähkömarkkinalain 6 a luvussa säädettyihin verkonhaltijan virheeseen ja sopimusrikkomuksiin sekä niiden seurauksiin. Vakiokorvausta koskeva säännös täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Vakiokorvausta koskevalla säännöksellä ei ole tarkoitus muuttaa sähkömarkkinalain 27 c §:ään sisältyvää virheen määrittelyä. Sähkön toimitus voi olla virheellinen vaikka 27 f §:ssä vakiokorvauksen suoritusvelvoitteen synnyttävä keskeytysaika ei täytykään. Vastaavasti vakiokorvausta koskevan säännöksen erilaisen rakenteen vuoksi ei korvausperusteen synnyttävän keskeytysajan täytyminen välttämättä merkitse, että sähköntoimituksessa on lain 27 c §:ssä tarkoitettu virhe. Mikäli verkonhaltijan asiakkaalle kuitenkin syntyy verkkopalvelun keskeytymisen perusteella oikeus sekä 27 d §:n mukaiseen hinnanalennukseen että 27 f §:n mukaiseen vakiokorvaukseen, hänellä on oikeus saada korvaus kannaltaan edullisemman perusteen mukaisesti. Saman keskeytyksen perusteella voi kuitenkin syntyä oikeus ainoastaan jommankumman perusteen mukaiseen hyvitykseen. Vakiokorvausta koskevalla säännöksellä ei sen sijaan ole vaikutusta asiakkaan oikeuteen saada 27 e §:n perusteella korvausta verkkopalvelun keskeytyksen vuoksi mahdollisesti kärsimistään vahingoista.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että pykälän säännöksistä ei saa poiketa sähkönkäyttäjän vahingoksi. Säännös on poikkeus sähkömarkkinalain 6 a luvun sääntelyyn, joka perustuu muiden kuin kuluttaja-asiakkaiden osalta sopimusvapauden periaatteelle.

Pykälään sisältyvät aiemmin lain 27 f §:ssä olleet säännökset, joiden mukaan sähkönkäyttäjällä on ollut mahdollisuus esittää virheeseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle. Jakeluverkonhaltija on vastannut virheestä kuluttajalle, mikäli hän ei osoittanut kuluttajalle vähittäismyymyjä, joka on ottanut vastattavakseen virheestä aiheutuvat seuraamukset. Vastaavaa menettelyä sovelletaan myös verkkopalvelun keskeytymiseen perustuvan vakiokorvauksen osalta.

Säännöksen tarkoituksena on myös varmistaa, että ne sähkönkäyttäjät, jotka ostavat sähkönsä kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, olisivat oikeutettuja vastaavanlaiseen vakiokorvaukseen kuin jos he ostaisivat sähkönsä jakeluverkon kautta. Jakeluverkonhaltija ja kiinteistöverkossa toimiva vähittäismyyjä voivat keskinäisin sopimusjärjestelyin huolehtia vastuunjaostaan tällaisissa tapauksissa.

Säännöksellä ei ole tarkoitus siirtää jakeluverkonhaltijan lopullisesti vastattavaksi sellaisia vakiokorvauksia, jotka perustuvat pelkästään jakeluverkkoon liittyneessä kiin-

teistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisessä verkossa tapahtuneeseen verkkopalvelun keskeytykseen. Jakeluverkonhaltija voi tällaisten tapausten varalta sopimusjärjestelyin huolehtia siitä, että kiinteistöverkossa toimiva vähittäismyyjä korvaa jakeluverkonhaltijalle hänen vähittäismyyjän asiakkaille suorittamansa vakiokorvaukset.

Sähkökäyttäjän tulee esittää verkonhaltijalle vaatimuksensa vakiokorvauksen maksamisesta kohtuullisen ajan kuluessa varmistaakseen vakiokorvauksen maksamisen. Jakeluverkonhaltijoiden tehtävänä on järjestää vakiokorvauksen hakeminen sähkökäyttäjille mahdollisimman yksinkertaiseksi esimerkiksi saattamalla näiden käyttöön hakemuskavakkeita. Verkonhaltija voi suorittaa korvauksen myös oma-aloitteisesti esimerkiksi verkonhallinta- ja asiakastietojärjestelmiensä avulla.

Verkkopalvelun keskeytykseen perustuvaa vakiokorvaussäännöstöä sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin. Säännösten soveltaminen voimassa oleviin sähkösopimuksiin on perusteltua näihin sopimuksiin tyypillisenä piirteenä liittyvän pitkäaikaisuuden ja pysyvyyden vuoksi. Jos verkkopalvelu on ollut keskeytyneenä tämän lain voimaantullessa, katsotaan lain 27 f §:n 2 momentin mukaisen keskeytysajan alkamisajankohdaksi kuitenkin lain voimaantulohetki, jotta säännöksellä ei olisi takautuvaa vaikutusta vakiokorvauksen perusteena olevan tapahtuman suhteen.

Verkkopalvelun keskeytymisen johdosta maksettavan vakiokorvauksen enimmäismäärä rajoitetaan 50 prosenttiin enimmäismäärästä niissä tapauksissa, joissa vakiokorvauksen perustana oleva keskeytys on alkanut ennen kuin kaksi vuotta on kulunut lain voimaantulosta. Lain keskeisenä tavoitteena on kannustaa jakeluverkonhaltijoita parantamaan toimitusvarmuutta sekä toimintaansa keskeytysaikojen lyhentämiseksi. Tämän vuoksi on perusteltua, että jakeluverkonhaltijoille varattaisiin tällä tavoin siirtymäaika, jonka kuluessa ne voivat parantaa organisaationsa toimintaa ja verkkonsa kuntoa sekä vähentää verkkopalveluiden keskeytymisistä aiheutuvia toiminnallisia riskejään.

Verkkopalvelun keskeytyksiä ei ole tarpeen ottaa huomioon myöskään sähkön myyjien taseselvitykseen liittyvässä pienasiakkaiden tyyppikuormituskäyrämenettelyssä. Verkonhaltijan järjestämä myyjien välinen vuotuisten energiamäärien tasoituslaskenta korjaa energiavirheet.

1.3. Eduskunnan Talousvaliokunnan mietintö ja Eduskunnan lausumat

Eduskunnan Talousvaliokunnan mietinnössä (TaVM 29/2002 vp) täsmennetään eräitä edellä esitettyjä vakiokorvausmenettelyä koskevia lainkohtia. Lisäksi mietintöön liitetty lausumia, jotka tulee ottaa huomioon asian jatkokehittelyn yhteydessä.

Mietinnössä todetaan, että poikkeuksellisten myrskyolojen aiheuttama korjausmahdollisuuden puuttuminen ja työturvallisuuden vaarantuminen vapauttavat korvausvastuusta korjauksen alkamisen viivästymisen osalta. Sähkökatkon pituuden laskeminen alkaa siitä, kun katko on tullut verkonhaltijan tietoon.

Mietinnön perusteella keskeytysajan laskeminen aloitetaan siis siitä hetkestä, kun verkonhaltijalla on ollut todellinen mahdollisuus ryhtyä korjaamaan vikoja. Lisäksi erityisesti pj-verkon osalta korostuu asiakkaan ilmoitusvelvollisuus.

Mietintöön liittyvien lausumien perusteella Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan,

- kuinka vakiokorvaussäännökset vaikuttavat sähkökäyttäjän sähköstä maksamaan hintaan,
- ovatko vakiokorvaussäännösten aikarajat ja korvauksen enimmäismäärä asianmukaisia ja kohtuullisia,
- etteivät vakiokorvauksesta vapautumisen perusteet anna mahdollisuutta perustetomiin korvauksesta kieltäytymisiin tai johda kohtuuttomiin korvausvaatimuksiin ja että mainitut perusteet ovat sopusoinnussa muiden vastaavanlaisten perusteiden kanssa,
- etteivät lain säännökset aiheuta kohtuuttomia seurauksia eri käyttäjäryhmille ja eri verkonhaltijoille ja
- että sähkönsiirtohinnoittelu sähkökäyttäjälle on kohtuullista ja että kohtuuttomiksi todetut maksut palautetaan sähkökäyttäjälle.

Lausuman mukaan hallituksen on epäkohtia havaittuaan viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin niiden poistamiseksi.

2. Kuluttajansuojalainsäädäntö

Kuluttajansuojalain 3 luvun 1 § mukaan elinkeinonharjoittaja ei saa käyttää kulutushyödykkeitä tarjotessaan sopimusehtoa, jota kulutushyödykkeen hinta ja muut asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen on pidettävä kuluttajien kannalta kohtuuttomina. Jos elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä laatii kulutushyödykesopimuksia varten sopimusehtoja taikka antaa suosituksia tai ohjeita käytettävistä ehdoista, yhteenliittymän on huolehdittava siitä, ettei sen menettely johda kuluttajien kannalta kohtuuttomien ehtojen käyttämiseen. Sen sijaan kuluttajansuojalaissa olevat yleiset säännökset kulutushyödykkeen virheestä ja hinnanalennuksesta eivät koske sähköntoimitusta.

Kuluttajavalituslautakunta on pitkiä sähköntoimituksen keskeytyksiä koskevissa ratkaisusuosituksissaan perustellut ratkaisunsa sähkömarkkinalain 27 d ja e §:ien nojalla.

LIITE 2: VIRHE, VAKIOKORVAUS JA VAHINGONKORVAUS

Sähkömarkkinalain 27 c §:n mukaan suoritus on virheellinen silloin, kun sähkön laatu tai toimitustapa ei vastaa sovittua. Jollei sopijapuolten välillä ole muuta sovittu, toimitus on virheellinen, kun sähkön laatu jännitteen tai muiden määriteltyjen ominaisuuksien suhteen ei ole Suomessa noudatettavien standardien mukainen. Nykyisin noudatettava standardi on SFS 50160 ”Yleisen jakeluverkon jakelujännitteen ominaisuudet”. Standardin mukaisista laatuvaatimuksista voidaan liittymissopimuksessa, sähköverkkosopimuksessa taikka verkkopalvelun sisältävässä sähkönmyyntisopimuksessa poiketa parempaan tai huonompaan suuntaan, kun siihen on erityistä tarvetta.

Sähkötoimitus on virheellinen myös silloin, kun siinä esiintyy keskeytys, jota keskeytyksen syy ja muut olosuhteet huomioonottaen ei ole pidettävä vähäisenä. Yksiselitteistä tuntirajaa ei lain perustelujen mukaan voida asettaa, koska virheen määrittelyyn vaikuttavat muutkin seikat kuin keskeytyksen pituus. Sähkötoimitukselta ei voida edellyttää keskeytyksettömyyttä. Sähköverkko on aina alttiina erilaisille keskeytyksiä aiheuttaville luonnon- ja muille ilmiöille.

Arvioitaessa sitä, milloin on kyse virheestä, on keskeytyksenpituuden lisäksi otettava lain perustelujen mukaan huomioon keskeytyksen syy ja muut olosuhteet. Huomioon otettavina olosuhteina voivat tulla kyseeseen myös keskeytyksen vaikutukset sähkönkäyttäjälle.

Virheen arvioinnissa on merkitystä myös sillä, onko sähkön käyttäjän käyttämä lämmitys riippuvainen sähköstä vai ei. Tähän liittyy kiinteästi ajankohta, jolloin keskeytys tapahtuu. Kesäaikana tapahtuva keskeytys ei ole lämmityksen kannalta niin merkityksellinen kuin talviaikaan tapahtuva keskeytys. Toisaalta taas kesäaikaan tapahtuva keskeytys vaikuttaa elintarvikkeiden säilyttämiseen enemmän kuin talviaikaan tapahtuva keskeytys. Myös sillä seikalla, onko kyseessä vapaa-ajan asunto vai vakituinen asunto, on merkitystä arvioitaessa keskeytyksen pituuden ja vallitsevienolosuhteiden nojalla, onko kysymys laissa tarkoitettusta virheestä sähkötoimituksessa. Vapaa-ajan asunnolla tapahtuvakeskeytys voi olla huomattavankin pitkä ilman, että kysymyksessä on pykälässä tarkoitettu virhe.

Sähkötoimituksessa on lain perustelujen mukaan virhe myös silloin, kun siinä esiintyy pidemmän jakson, esimerkiksi viikon aikana, usein toistuvia keskeytyksiä, joita keskeytysten syyt ja muut olosuhteet huomioonottaen ei ole pidettävä vähäisinä. Keskeytysten kokonaisvaikutus on verrattavissa pitkään yhtäjaksoiseen keskeytykseen. Jos tällaiset keskeytykset ovat satunnaisia, kyseessä ei ole virhetilanne.

Sähkötoimituksessa esiintyy myös lyhytaikaisia keskeytyksiä, jotka aiheutuvat siitä, että teknisin apuvälinein pyritään estämään suurempia häiriöitä. Tekniset apuvälineet, kuten pikajälleenkytkentä tai aikajälleenkytkentä, palauttavat jännitteen hetken kuluksena, jolloin asiakkaat saavat taas sähköä. Näissä tilanteissa ei kuitenkaan ole kyseessä pykälässä tarkoitettu virhe.

Sähkötoimituksessa esiintyy myös niin sanottuja suunniteltuja keskeytyksiä, jolloin sähkötoimitus asiakkaille joudutaan keskeyttämään esimerkiksi huolto- tai korjaustöiden vuoksi. Jos tällaisista keskeytyksistä ja niiden todennäköisestä kestoajasta on

tiedotettu asiakkaille tehokkaasti ja jos niiden kesto on kohtuullisen mittainen, sähkökäyttäjällä ei yleensä ole oikeutta keskeytyksen johdosta sähkömarkkinalain mukaisiin seuraamuksiin.

Sähkökäyttäjällä on lain mukaan virheen johdosta oikeus virhettä vastaavaan hinnanalennukseen, joka kuitenkin keskeytystapauksissa on vähintään kahta viikkoa vastaava osuus kuluvan vuoden verkkopalvelun laskusta. Tarkoituksena ei ole, että hinnanalennus kaikissa tapauksissa olisi automaattisesti vain tämän suuruinen, vaan se voi olla suurempikin. Tarkoitus on, että käytännön hinnanalennustapauksissa jakeluverkonhaltija vähentää hinnanalennuksen laskusta sähkökäyttäjän vaatimuksen saatuaan.

Laissa on lisäksi säädetty jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän vahingonkorvausvelvollisuudesta virhetilanteissa. Säännös vastaa kuluttajansuojalaissa olevia vahingonkorvaussäännöksiä. Välilliset vahingot verkonhaltija ja myyjä on lain mukaan velvollinen korvaamaan vain, jos vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Virhetilanteessa tyypillisiä kuluttajan välillisiä vahinkoja ovat sähkökäyttäjälle ja hänen perheelleen aiheutuvat käyttöhyödyn tai asumismukavuuden menetykset.

Perustelujen mukaan sähkökäyttäjän on esitettävä virheeseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle. Sähkökäyttäjän vaatimukset vahingonkorvauksesta tai hinnanalennuksesta on esitettävä kohtuullisessa ajassa siitä, kun sähkökäyttäjä havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Kohtuullisena aikana tavanomaisen jakeluverkkotoiminnassa sattuvan virheen osalta - ainakin silloin kun on kyse vain hinnanalennuksesta - voidaan pitää muutamaa kuukautta, sillä asian selvittäminen kovin myöhään jälkikäteen aiheuttaa kaikille osapuolille tarpeettomia kustannuksia asian laajuuteen ja merkitykseen nähden.

Keskeytyksiin perustuvaan virheeseen liittyen käytössä ei ole yhtään EMV:n sähkömarkkinalain perusteella tekemää ratkaisua. Kuluttajavalituslautakunta on antanut asian johdosta kolme suositusta, jotka kaikki koskivat ensisijaisesti pitkäaikaisia Janika ja Pyy-myrskyjen aikana tapahtuneita keskeytyksiä. Kuluttajavalituslautakunnan päätöksissä verkonhaltijoita suositettiin maksamaan valituksen tehneille asiakkaille virheen perusteella hinnanalennus ja/tai korvaamaan keskeytyksistä aiheutuneet vahingot. Yhdessä suosituksista sivuttiin myös PJK:sta aiheutuneita keskeytyksiä. Tämän perusteella voidaan olettaa, että PJK:jen osalta KVL:n tulkinta on selvästi tiukempi kuin Senerin PJK-suositus.

Virheeseen liittyviä kysymyksiä on käsitelty yksityiskohtaisemmin Senerin laatimissa yleisissä verkkopalveluehdoissa.